

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานเพื่อประกันคุณภาพด้านวินัยนักเรียนของโรงเรียนบ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับวินัย
2. การประกันคุณภาพการศึกษา
3. การประกันคุณภาพด้านวินัย
4. การวิจัยปฏิบัติการ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับวินัย

1.1 ความหมาย

ในเรื่องเกี่ยวกับความหมายของวินัย ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2542 : 1077) วินัย คือ ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ

สมพงษ์ เกษมสิน(2526 : 221) กล่าวว่า “วินัย คือ ระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้เป็นแนวทางของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานร่วมกันบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น”

สนั่น สุมิตร(2527 : 11) ได้ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า “วินัย คือ ระเบียบปฏิบัติตามแนวความคิดของชนกลุ่มต่างๆ จุดประสงค์ก็เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขของชนกลุ่มนั้นๆ”

คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์ (2527 : 85) ยังได้ให้ความหมายของคำว่าวินัยว่า “วินัยนั้น หมายถึง กฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายของคนในสังคม ให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน”

พระราชวรานูณี (2528 : 59) กล่าวว่า “วินัย คือ ระเบียบชีวิตและระบบของสังคม ที่วางขึ้นโดยสอดคล้องกับธรรมเป็นพื้นฐาน โดยอาศัยหลักความจริงความถูกต้องและดีงาม”

บีช(Beach 1971 : 603) มีความเห็นว่า “วินัยมีความหมายทั้งในด้านการควบคุม และสร้างเสริมพฤติกรรม ทั้งโดยวิธีการให้รางวัลและวิธีการลงโทษ”

เวียส(Weiss 1975 : 172) กล่าวว่า “วินัยเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความถูกต้องมิใช่การลงโทษ วินัยจึงควรสอนให้คนรู้จักตนเอง ซึ่งควรจะเป็นการกระทำในลักษณะการสร้างเสริมมากกว่า”

เวอร์เธอร์และเดวิส(Werther and Davis 1981 : 372) กล่าวว่า “วินัยคือ การดำเนินเกี่ยวกับการกระทำเพื่อเร่งเร้าให้ปฏิบัติตามมาตรฐานขององค์การซึ่งสามารถทำได้สองทางคือ การป้องกันและการแก้ไข”

จากความหมายของวินัยที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า วินัยเป็นกฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นหลักปฏิบัติและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม จุดประสงค์เพื่อให้คนในสังคมหรือองค์การปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันและให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ ก็เพื่อประสิทธิภาพขององค์การด้วย ดังนั้นวินัยจึงเป็นรูปแบบของการฝึกฝนเพื่อให้คนได้ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของหน่วยงานซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งโดยการควบคุมและสร้างเสริมพฤติกรรมของคนในหน่วยงานนั้น ๆ วินัยนักเรียนจึงหมายถึงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติทั้งภายในห้องเรียน ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อความสงบสุขของสังคม โรงเรียนและเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีบุคลิกภาพเหมาะสมตามที่สังคมต้องการ

1.2 ความสำคัญของวินัย

วินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยฝึกฝนอบรมคนให้เป็นผู้มีระเบียบ จะช่วยส่งเสริมปลูกฝังคนในสังคมให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ วินัยยังมุ่งที่จะให้การอบรมคนให้รู้ระเบียบของสังคมในอันที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ นอกจากนั้นวินัยยังมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติตนของบุคคลในกลุ่ม เพราะสมาชิกของ

กลุ่มจะต้องควบคุมตัวเองและความร่วมมือกับคนอื่นและจะต้องมีพฤติกรรมตามที่องค์กรได้กำหนดไว้เพื่อจะให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

ออสซูเบล(Ausubel 1968 : 459-460) กล่าวว่า “วินัยเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการฝึกฝนเยาวชน” และกล่าวถึงความสำคัญของวินัย 5 ประการ ดังนี้

1. วินัยมีความจำเป็นต่อกระบวนการทางสังคม เพื่อให้นักเรียนรู้การยอมรับมาตรฐานของสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของสังคม
2. วินัยมีความจำเป็นต่อการสร้างคนให้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมีวุฒิภาวะ เช่น ฝึกให้มีการควบคุมตนเอง การพึ่งพาตนเอง เป็นต้น
3. วินัยฝึกให้คนเป็นผู้มีศีลธรรม เชื่อฟัง พัฒนาความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและความมีเหตุผล
4. วินัยมีความจำเป็นต่อความรู้สึกปลอดภัยของเด็ก และมีความจำเป็นต่อการออกกฎข้อบังคับต่างๆ ด้วย
5. สอนให้เกิดความรู้ความชำนาญที่จะร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสังคมให้เกิดความรู้ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นไปอย่างราบรื่น ยังผลให้เกิดประโยชน์สมความมุ่งหมาย

พัทธา สายหู(ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม ดังนี้

1. สร้างระเบียบวินัยขั้นมูลฐานให้กับเด็กโดยเริ่มจากการสร้างอุปนิสัยจนกระทั่งถึงการใช้ความคิด การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ
2. สร้างพลังงูใจอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะวิถีชีวิตและความมุ่งหวังของบุคคลในชีวิตที่สังคมยกย่องสรรเสริญ แม้บางครั้งระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ขัดใจหรือทำให้ลำบากใจก็ตาม
3. วินัยสอนให้คนรู้จักบทบาทของตนเองในการดำรงชีวิตในสังคมและแสดงบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ

นอกจากนั้นชม ภูมิภาค (2525 : 136) ยังกล่าวว่า การปลูกฝังความมีระเบียบวินัย จะช่วยให้เกิดผลดีหลายประการทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัยช่วยให้ประหยัดเวลาและการทำงานให้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย

2. ช่วยให้คุณเป็นผู้มีวินัยในตัวเอง มีความตรงต่อเวลาและหน้าที่
3. การมีระเบียบวินัย ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. การมีวินัยในตนเองจะทำให้เกิดประโยชน์ต่องานและต่อตนเอง

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 232) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของความมีระเบียบวินัยของคนในชาติ จึงได้กำหนดภารกิจในการส่งเสริมวัฒนธรรมและจริยธรรมของคนในชาติ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้มีวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรมและมีระเบียบวินัยควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่น ๆ สำนักนายกรัฐมนตรีได้ประกาศให้ประชาชนปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยได้กำหนดนโยบายให้มีการปลูกฝังและเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่คนในชาติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กองวิจัยและวางแผน 2528 : 1)

จากความสำคัญของวินัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า วินัยเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเองและเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง วินัยยังมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ส่งเสริมให้คนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

1.3 ลักษณะวินัยที่ดี

ระเบียบวินัยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการอบรมฝึกฝน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต้องสร้างให้เกิดในสังคมและต้องปลูกฝังอบรมกันอย่างต่อเนื่อง ในการอบรม ฝึกฝนให้คนมีระเบียบวินัยตามที่สังคมต้องการ ต้องคำนึงถึงลักษณะของระเบียบวินัยที่ดี

ธำรง บัวศรี (2506 : 137) ได้กล่าวถึงลักษณะของวินัยที่ดีซึ่งจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการสร้างเสริมพัฒนาการและบุคลิกภาพของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
2. ต้องไม่ขัดกับธรรมเนียมประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง
3. ส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานได้สะดวกและมีผลดียิ่งขึ้น
4. ต้องไม่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงาน
5. ต้องไม่บั่นทอนเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง

6. ต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกร้าสามัคคีระหว่างกันและกัน
7. ต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยการร่วมรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
8. ต้องไม่ไขเพื่อผลประโยชน์ หรือเพื่อการตัดสินใจของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ
9. ต้องเป็นสิ่งที่มุ่งสร้างหรือป้องกันมากกว่าการแก้ไข
10. ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

เซอร์เวียคอบและฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz 1956 : 7-8) ได้เสนอลักษณะของ วินัยที่ดีไว้ดังนี้

1. วินัยต้องตั้งอยู่บนรากฐานของการเสียสละเพื่อมนุษยธรรม เช่น มีอิสรภาพ มีความยุติธรรม และความเสมอภาคในหมู่ของคนทั้งหมด
2. ต้องยอมรับนับถือความมีศักดิ์ศรีและสิทธิของทุกคน
3. วินัยต้องเกิดจากความเห็นชอบของคนทุกฝ่าย
4. วินัยต้องส่งเสริมให้คนมีลักษณะเป็นผู้นำ ผู้พร้อมที่จะบริการและปฏิบัติร่วมกับ หมู่คณะได้เป็นอย่างดี

5. วินัยที่ดีจะต้องมุ่งส่งเสริมให้เกิดความรู้ที่ดีและสามารถแก้ปัญหาตัวเองได้

6. วินัยที่ดีจะต้องให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ที่มั่นคง ปลอดภัย

วินัยที่ดีนั้น จะต้องมุ่งส่งเสริมให้คนเป็นผู้มีวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อสังคม และคำนึงถึงประโยชน์ในการสร้างเสริมพัฒนาการและบุคลิกภาพที่เหมาะสมของบุคคล รวมทั้งก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจความเข้าใจและความสามัคคีเพื่อผลประโยชน์ของสังคมหรือหน่วยงาน นอกจากนี้วินัยที่ดีจะต้องมุ่งเสริมสร้างมากกว่าการแก้ไข

1.4 การรักษาวินัย

การรักษาวินัยเป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง ระเบียบหรือข้อบังคับซึ่งเกิดจากการเข้าใจ เหตุผลของการกระทำตามระเบียบหรือคำสั่งนั้น กล่าวคือ การที่ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น เนื่องจากผู้ปฏิบัติเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าหรือมุ่งให้เกิดวินัยในตนเอง คำสั่ง ระเบียบหรือข้อ บังคับนั้น ๆ มีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างบุคคลให้เป็นผู้มีความประพฤติรวมทั้งการลงโทษผู้ กระทำผิดวินัยนั้นควรนำเหตุผลแวดล้อมหลายด้านมาประกอบการพิจารณา

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 222-223) กล่าวว่า ในสังคมหรือหน่วยงานใดก็ตามมี วิธีการรักษาระเบียบวินัยอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การรักษาวินัยทางปฏิญาณ หมายถึง การรักษาวินัยที่มุ่งเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน มุ่งสร้างสรรค์ความเข้าใจระหว่างผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงความสำคัญของระเบียบวินัย ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจอันดีในระเบียบข้อบังคับ เป็นผลให้ผลผลิตของสังคมสูงขึ้นและธำรงไว้ซึ่งความสมัครสมานสามัคคีของบุคคลและกลุ่ม

2. การรักษาวินัยในทางนิเสธ หมายถึง การรักษาวินัยที่มุ่งบังคับให้บุคคลที่อยู่ในกรอบขอบข่ายของวินัย ให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามแล้วจะถูกลงโทษ การรักษาวินัยในลักษณะนี้ผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระเบียบวินัยด้วยความเกรงกลัว หรือไม่เต็มใจแต่ต้องยอมปฏิบัติตาม เป็นผลให้เกิดผลเสียต่อการบริหารงานขององค์กรและจะนำมาซึ่งความแตกแยกของบุคคลและกลุ่มบุคคลและกลุ่มในองค์การการรักษาวินัยแบบนี้มีลักษณะการดำเนินการ ดังนี้

2.1 มุ่งพิจารณาวินัยเป็นรายบุคคล

2.2 ใช้วิธีบังคับให้ปฏิบัติตาม

2.3 หน้าทีรักษาวินัยเป็นของผู้บังคับบัญชาฝ่ายเดียว

2.4 ผู้บังคับบัญชาเป็นฝ่ายกำหนดระเบียบแก่ส่วนรวม มิใช่ส่วนรวมเป็นฝ่ายสร้าง

และรักษาระเบียบวินัย

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 240-242) ได้กล่าวถึงลักษณะการรักษาวินัยไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การเสริมสร้างให้เกิดวินัยในตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นการรักษาวินัยที่ดีที่สุด เพราะเป็นการทำให้ประพฤติดีด้วยความสำนึกในความคิดที่เป็นสิ่งประกันการประพฤติชั่วโดยทำความเข้าใจและศึกษาวินัยที่กำหนดขึ้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน และสร้างเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงความสำคัญของวินัยว่า เป็นมาตรการที่จะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและก่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม

2. การปฏิบัติเมื่อมีการทำผิดวินัยเกิดขึ้น เพื่อควบคุมและส่งเสริมการปฏิบัติงานตามระเบียบวินัย อาจจะช่วยการลงโทษหรือให้ได้รับโทษด้วยวิธีการที่เหมาะสม ยุติธรรมและเป็นธรรม

ประวิณ ณ นคร (2527 : 5-6) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างและรักษาระเบียบวินัยไว้ว่า

1. วินัยมีสภาพอ่อนไหวเหมือนน้ำ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมได้ง่าย จากแนวคิดนี้วินัยจึงต้องทำให้มีขนาด ให้เต็มรูปทั้งในทางส่งเสริม ป้องกันและปราบปรามให้เต็ม

ที่ทั้งระบบเป็นวงจรและครบทุกชั้นตอน โดยมีความต่อเนื่องและจริงจังอีกทั้งจะต้องปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นไปในทางส่งเสริมวินัยด้วย

2. วินัยเกิดขึ้นด้วยแรงจูงใจและแรงบังคับ มีบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับวินัย
3. วินัยเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ จึงควรเน้นหนักในทางเสริมสร้างให้เกิดอัตโนมัติ (Self Discipline) มากกว่าการบังคับให้รักษาวินัย (Authoritarian Discipline)
4. การสร้างวินัยหมู่ (Group Discipline) ได้ผลดีในวงงานมากกว่าสร้างวินัยส่วนบุคคล (Individual Discipline)
5. วินัยที่ต้องการให้มีลักษณะเชิงพฤติกรรม ควรใช้กระบวนการทางพฤติกรรมศาสตร์ช่วยในการสร้างนิสัย
6. วินัยเป็นผลผลิตของภาวะผู้นำ วินัยดีมาจากผู้นำดี

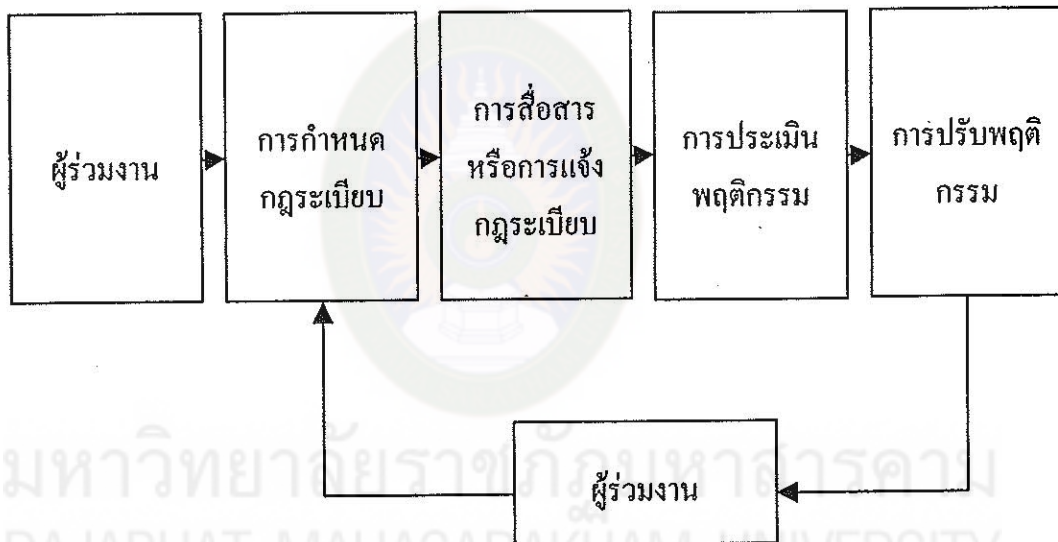
การรักษาวินัยเป็นการควบคุมและส่งเสริมความประพฤติของคนในสังคมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังเจตคติ พฤติกรรมและฝึกฝนจิตใจของคนให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในการมีวินัยในตนเอง การรักษาวินัยสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ วินัยในทางสร้างเสริม โดยมุ่งเสริมสร้างท่าทีและบรรยากาศที่ดีในหน่วยงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการรักษาวินัยและวินัยทางควบคุม โดยมุ่งถึงการควบคุมและบังคับให้บุคคลอยู่ในกรอบขอบข่ายของวินัย ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ดังนั้นการรักษาวินัยจึงต้องมุ่งทั้งทางสร้างเสริมและควบคุม และการรักษาวินัยในการสร้างเสริมจะช่วยให้ผู้ร่วมงานหรือบุคคลในหน่วยงานมีขวัญและกำลังใจซึ่งเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานมากกว่าการรักษาวินัยโดยการควบคุม

1.5 กระบวนการรักษาระเบียบวินัย

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานให้ดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย บรรลุตามจุดประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์การอย่างมีประสิทธิภาพนั้น กลไกสำคัญแห่งการรักษากฎระเบียบ ข้อบังคับหรือที่เรียกว่า "การรักษาวินัย" มิได้อยู่ที่การกำหนดกฎเกณฑ์ให้สมบูรณ์และมีบทลงโทษไว้รุนแรง แต่อยู่ที่การปฏิบัติของบุคคลในหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์การจึงต้องมกระบวนการในการรักษาระเบียบวินัยที่เหมาะสม โดยยึดหลักการสร้างความเข้าใจและยอมรับร่วมกันระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน เพราะกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ จะบรรลุจุดประสงค์ได้นั้น มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางวินัยของหน่วยงาน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ

ฉัฐนิภา คูปรัตน์(ม.ป.ป. : 4-5) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกี่ยวกับวินัยที่น่าสนใจว่า กระบวนการเกี่ยวกับวินัยซึ่งจะช่วยให้เกิดระเบียบวินัยในหน่วยงานและองค์การประเภทต่างๆ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ การกำหนดกฎระเบียบ การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบ การประเมินพฤติกรรมที่ปรากฏและการปรับพฤติกรรมการลงโทษ

กลุค (Glueck 1978 : 606-607) กล่าวว่า ระเบียบวินัยในองค์การนั้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะเป็นสิ่งที่ประกันประสิทธิผลของงาน การปฏิบัติงานและยังจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานยึดมั่น และยอมรับกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน จึงได้เสนอตัวแบบเกี่ยวกับกระบวนการรักษา ระเบียบวินัย ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดกฎระเบียบ การสื่อสาร หรือแจ้งกฎระเบียบ การประเมินพฤติกรรมที่ปรากฏและการปรับพฤติกรรม ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 1 แสดงตัวแบบเกี่ยวกับกระบวนการรักษาระเบียบวินัย

จากแผนภูมิดังกล่าว ซึ่งให้เห็นว่ากระบวนการรักษาระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บังคับบัญชาจะต้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ และได้รับรู้กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ร่วมกัน เมื่อมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎระเบียบ ควรจะได้มีการพิจารณาถึงสาเหตุของพฤติกรรมเพื่อจะได้ปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมต่อไป

ฟิกเกอร์และไมเยอร์(Pigors and Myers 1973 : 332-336) ได้กล่าวถึงกระบวนการรักษาระเบียบวินัยว่าในการรักษาระเบียบวินัยนั้นมีความจำเป็นต้องกระทำเป็นขั้นตอนดังนี้คือ

1. สืบสวนสอบสวนเบื้องต้น

2. พบปะพูดคุยกับผู้ร่วมงานหรือกระทำผิดเป็นการส่วนตัวอย่างไม่เป็นทางการ
3. ว่ากล่าวตักเตือน โดยการพูด
4. ว่ากล่าวตักเตือน โดยการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
5. ให้ออกหรือย้ายหรือไล่ออก

จากรูปแบบและกระบวนการเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยจะเห็นได้ว่า การรักษาระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับรูปแบบและกระบวนการรักษาระเบียบวินัยตามแนวคิดของ Glueck (1978 : 606-607) ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แบบเกี่ยวกับกระบวนการรักษาระเบียบวินัยของ Glueck ซึ่งมีสาระสำคัญครอบคลุมกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดระเบียบเป็นกระบวนการที่ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้แทนร่วมกันกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ขององค์การให้เหมาะสมเพื่อนำไปใช้กับผู้ร่วมงาน
2. การแจ้งกฎระเบียบเป็นขั้นตอนของการสื่อสารให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานได้รู้และเข้าใจกฎระเบียบนั้นอย่างแจ่มแจ้งและยอมรับกฎระเบียบเหล่านั้น
3. การประเมินพฤติกรรมเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการแจ้งกฎระเบียบซึ่งหน่วยงานจะต้องพิจารณาประเมินพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎระเบียบอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสาเหตุของพฤติกรรมเพื่อประกอบการพิจารณาลงโทษและปรับพฤติกรรมต่อไป
4. การปรับพฤติกรรมเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการรักษาระเบียบวินัยเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและการให้ได้รับโทษตามความผิด ซึ่งจะต้องอาศัยหลักการและวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สำหรับกระบวนการรักษาระเบียบวินัยนั้น พอจะสรุปถึงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1.5.1 การกำหนดกฎระเบียบ

การกำหนดกฎระเบียบเป็นขั้นตอนของกระบวนการเกี่ยวกับวินัย คือการที่ผู้บังคับบัญชา และตัวแทนผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ ในองค์การ เช่น ปัญหาความไม่เหมาะสมของเป้าประสงค์และกฎระเบียบที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในหน่วยงาน การปรึกษาหารือจะนำไปสู่การสร้างหรือปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อที่จะช่วยให้พฤติกรรมปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

พิทยา สายหู(2529 : 183) กล่าวว่า การกำหนดระเบียบต้องกำหนดให้แน่นอน มั่นคง ปลูกฝังความเคยชินในระเบียบนั้นด้วยการอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ยิ่งปลูกฝัง

ระเบียบของสังคมเข้าใจในการกระทำทุกอย่างของชีวิตได้มาก ก็ยิ่งจะทำให้รักษาสภาพของระเบียบวินัยได้มั่นคงเท่านั้น และเมื่อมีการกำหนดและปลูกฝังระเบียบแล้วจะต้องมีมาตรการที่ได้ผล ไม่ให้คนฝ่าฝืนระเบียบ โดยสามารถห้ามปรามลงโทษทัณฑ์ผู้ฝ่าฝืนละเมิดได้แต่ต้นทุกโอกาสและสถานที่ ทำให้ไม่มีใครกล้าฝ่าฝืนระเบียบของสังคมได้จริงจัง

กลุค(Glueck 1978 : 607) กล่าวว่า องค์ประกอบแรกที่สำคัญในการรักษาระเบียบวินัยคือการกำหนดกฎระเบียบในการประพฤติกและการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในหน่วยงาน

ชูเดนและเซอร์แมน(Chruden and Sherman 1963 : 451) ได้เสนอกฎเกณฑ์ในการกำหนดกฎระเบียบไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดกฎระเบียบจะต้องเป็นกฎระเบียบที่มีเหตุผล
2. กฎระเบียบจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว
3. การกำหนดกฎระเบียบจะต้องไม่สร้างด้วยคนคนเดียว
4. การกำหนดกฎระเบียบต้องคำนึงเพื่อเกิดความถูกต้องมิใช่เพื่อการลงโทษ
5. การกำหนดกฎระเบียบในส่วนที่เกี่ยวกับการลงโทษ จะต้องมีรูปแบบของการลงโทษที่เหมาะสม

6. อย่าลงโทษซ้ำแล้วซ้ำอีก หรือเป็นการซ้ำเติม

7. กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นจะต้องมุ่งหวังเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกคน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดกฎระเบียบของโรงเรียน พันธ์ หันนาคินทร์(2513 : 215) ได้ให้ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการรักษากฎระเบียบวินัยนักเรียนว่า ควรจะให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบ โดยให้นักเรียนได้เข้าใจเหตุผลและเห็นคิงามจากการปฏิบัติระเบียบนั้นอย่าให้นักเรียนมีความรู้สึกเหมือนถูกบีบบังคับ ระเบียบวินัยที่ดีจะต้องมาจากนักเรียนและการกำหนดระเบียบข้อบังคับนั้น ควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม นักเรียนควรมีส่วนร่วมด้วยเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตาม เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจจุดมุ่งหมายและเห็นความสำคัญของระเบียบทุกข้อที่กำหนดขึ้น นักเรียนจะปฏิบัติตามกฎระเบียบเพราะเห็นดีเห็นงามด้วยตนเอง มิใช่ด้วยอำนาจภายนอกบังคับ และกาญจนา หาสิตพันธ์(2510 : 190) ยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ระเบียบที่เหมาะสมนั้นจะต้องให้นักเรียนมีโอกาสอภิปรายและเห็นชอบ จึงเป็นสิ่งที่นักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติตาม เพราะการฝ่าฝืนเปรียบเหมือนการไม่เคารพมติของสังคมและไม่เคารพตนเองด้วย ดังนั้นการให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบจะเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ปัญหาทางวินัยลดน้อยลง

นอกจากนั้น เดโซ สวานานท์ (2507 : 5-10) ยังได้เสนอแนะการกำหนดระเบียบวินัยที่ดีไว้ ดังนี้

1. จะต้องไม่มีข้อหุยมหิมาจนเกินไป ควรจะมีเฉพาะแต่ส่วนที่สำคัญ ๆ เท่านั้น
2. กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นจะต้องมีเหตุผลและควรคำนึงถึงลักษณะธรรมชาติของเด็กด้วย
3. กฎระเบียบข้อบังคับจะต้องใช้ค้ำง่าย ๆ เข้าใจโดยทั่วไป ใช้ภาษาที่ง่ายไม่มีลักษณะสองแง่สองงุม
4. กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นควรมีข้อลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างมีเหตุผลและจะต้องให้ผู้รับโทษเข้าใจถึงความประพฤติของตนเอง

จากแนวคิดและหลักการกำหนดกฎระเบียบวินัยดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการกำหนดกฎระเบียบของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะระเบียบวินัยเกิดจากรากฐานของประสบการณ์ในการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม เนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์อบรมเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่ซ้ำแบบกัน ทั้งเด็กเหล่านี้มีความแตกต่างกันทางธรรมชาติอยู่แล้ว โรงเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อให้ทุกคนประพฤติตามเพื่อความสุขของนักเรียนทุกคน และควรกำหนดให้สอดคล้องกับวัย วุฒิภาวะของนักเรียนตลอดจนสภาพของสังคมในปัจจุบันด้วย

1.5.2 การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบ

การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบสามารถกระทำได้หลายทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ก็เพื่อจุดประสงค์ที่จะให้บุคลากรในหน่วยงานได้มีส่วนรับรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานที่กำหนดขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจอันที่จะร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจอันดีต่อกันและทั้งหน่วยงาน การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบอย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาที่จะหาวิธีการที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

กลุค (Glueck 1978 : 607) กล่าวว่า การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบนั้น ถ้าผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎระเบียบจะช่วยให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

มาทิสและแจคสัน(Mathis and Jackson 1976 : 352-355) ได้เสนอรูปแบบของการสื่อสารระบบข้อมูลซึ่งสามารถจะสื่อสารให้บุคลากรในหน่วยงานได้รู้ข้อมูลรวมทั้งนโยบายกฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานไว้หลายทาง ดังนี้

1. โดยการจัดทำคู่มือสำหรับคนในหน่วยงาน จุดประสงค์สำคัญก็เพื่อที่จะให้คนในหน่วยงานได้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ
2. จัดระบบการให้คำแนะนำสำหรับผู้ที่มีปัญหา
3. จัดให้คนในหน่วยงาน ได้มีสถานที่ที่เป็นที่ระบายออกของปัญหา ความคับข้องใจ และความรู้สึกต่าง ๆ โดยให้มีผู้รับรู้อะรับฟัง
4. การจัดทำวารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์หรือวารสารของหน่วยงาน เพื่อเสนอข่าวคราว ความเคลื่อนไหวต่างๆ

เซเลสและสตัตส์(Sayles and Strauss 1981 : 131) ได้กล่าวถึงลักษณะการสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบให้มีประสิทธิภาพไว้ว่า

1. จะต้องมีการสื่อสารหรือการแจ้งกฎระเบียบทันทีทันใด โดยการอธิบายให้บุคลากรเข้าใจโดยเฉพาะสำหรับผู้เข้ามาอยู่ใหม่
2. ติดป้ายประกาศที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่ายและแจกคู่มือ เอกสาร
3. ในบางกรณีอาจจะเขียนรายละเอียดของบทลงโทษผู้กระทำความผิดในหนังสือสัญญาไว้ด้วย
4. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ ควรจะมีการเรียกประชุมกลุ่มหรือตัวแทนของกลุ่มหรือการพบปะกันเป็นการส่วนตัวอย่างไม่เป็นทางการทันที
5. เมื่อมีการฝ่าฝืนระเบียบควรมีการเตือนก่อน

นอกจากนั้นปีช(1975 : 607) ยังได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ผู้ร่วมงานควรจะรู้จักกฎระเบียบก่อนร่วมกันทำงาน และวิธีการที่ใช้ในการสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบ ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของการแจ้งกฎระเบียบต่าง ๆ บทลงโทษและอธิบายในคู่มือ โดยแจกให้กับทุกคนที่เข้ามาในหน่วยงาน ซึ่งอาจจะมีการติดตามผลโดยการอธิบายด้วยคำพูด นอกจากนั้นยังต้องใช้วิธีติดไว้ที่ป้ายประกาศด้วย

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบอย่างมีระบบด้วยวิธีการต่างๆ กันนั้น จะทำให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับรู้ ขอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้การรักษาระเบียบวินัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5.3 การประเมินพฤติกรรม

เมื่อคุณระเบียบได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติแล้ว การวัดและประเมินพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานก็เป็นสิ่งจำเป็น โดยทั่วไปเครื่องมือหรือกลไกที่ใช้วัดและประเมินพฤติกรรมที่ปรากฏว่าเบี่ยงเบนไปจากข้อตกลงที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไรคือการสังเกตและสอบสวนหาสาเหตุของพฤติกรรมนั้น ๆ (Glueck 1978 : 608)

ในการประเมินพฤติกรรมที่ปรากฏสำหรับพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบวินัยนั้น ครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการที่จะสังเกตและประเมินพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียน แต่การประเมินพฤติกรรมนักเรียนจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังดังที่ ชม ภูมิภาค(2525 : 139) ได้แสดงทัศนะในการประเมินพฤติกรรมนักเรียนสรุปได้ว่า ครูต้องศึกษาความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนเพื่อจะได้ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง เพราะอาจจะมีบางสิ่งบางอย่างที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของนักเรียน นอกจากนี้ ครูต้องเป็นนักวิจัยและสนใจเรื่องวิจัยทุกแง่มุม เพื่อนำการวิจัยมาแก้ปัญหาหรือคาดการณ์ได้ล่วงหน้า

ดังนั้น ในการประเมินพฤติกรรม ผู้มีหน้าที่ในการประเมินจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น การสังเกตและการสัมภาษณ์ นำข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกไว้มาประเมินและพิจารณาถึงสาเหตุของพฤติกรรมเพื่อปรับพฤติกรรมให้ถูกต้อง การประเมินพฤติกรรมของนักเรียนผู้บริหารและครูจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อจะได้รู้จักนักเรียนได้ดี ซึ่งจะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

1.5.4 การปรับพฤติกรรม

เมื่อปรากฏมีพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรหรือหน่วยงานเบี่ยงเบนไปจากที่คาดหวังไว้ การปรับพฤติกรรมของบุคคลจึงมีความจำเป็นและต้องดำเนินการทันที ทั้งนี้เพื่อให้กฎ ระเบียบเป็นกรอบในการควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง ซึ่งต้องอาศัยหลักการและวิธีการต่าง ๆ ในการควบคุม พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนกฎหมายของบ้านเมือง มีผลกระทบต่อผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

อาร์มสตรองและเซเวจ(Armstrong and Savage 1983 : 439-442) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมนั้น กระทำได้โดยการใช้การเสริมแรงทางบวก(Positive Reinforcement) การให้การเสริมแรงทางลบ(Negative Reinforcement) การลงโทษ(Punishment) และการ

ปราบปราม (Extinction) พร้อมได้เสนอแนวทางในการนำเอาวิธีการปรับพฤติกรรมไปใช้ไว้ ดังนี้

1. แยกแยะพฤติกรรม โดยวิธีการพิจารณาพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ซึ่งจะต้องระบุรายละเอียดของพฤติกรรมให้ชัดเจน

2. การรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมที่พิจารณาแล้ว เช่น การนับจำนวนครั้งของพฤติกรรมเพื่อนำเอาข้อมูลไปวิเคราะห์และประกอบการพิจารณาพฤติกรรมนั้น ๆ

3. วางแผนพัฒนา เพื่อนำเอาไปใช้กับการกระทำนั้น ๆ เพื่อให้ลดพฤติกรรมลง

4. สังเกตการเปลี่ยนแปลงว่าพฤติกรรมนั้นมีมากขึ้นหรือน้อยลง

นอกจากนั้น มาเปิล(Marple 1968 : 2124-A) ได้ทำการศึกษาวิธีการปรับพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมและขจัดปัญหาทางวินัยของนักเรียน พบว่า

1. วิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ วิธีการพิจารณาปัญหาร่วมกันในกลุ่มผู้ทำหน้าที่แก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและนักเรียน

2. การปรับพฤติกรรมและขจัดปัญหาทางวินัยของนักเรียนด้วยการลงโทษทางกาย มีประสิทธิภาพน้อยกว่าการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

3. การขจัดปัญหาทางวินัยด้วยการพูดคุยกับนักเรียนเป็นส่วนตัวเท่านั้นเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. เมื่อใช้วิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันไปแล้ว ต้องมีการติดตามผลอย่างใกล้ชิดและต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

เมื่อปรากฏว่าคนในหน่วยงานมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎ ระเบียบและข้อบังคับของหน่วยงาน การปรับพฤติกรรมมีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อตัวเองและสังคม และการปรับพฤติกรรมทำได้หลายทางทั้งการสร้างเสริม การปราบปรามและการลงโทษ สำหรับการลงโทษนั้นนับเป็นวิธีการปรับพฤติกรรมวิธีหนึ่ง ซึ่งอาจจะได้ผลหากมีการลงโทษที่เหมาะสม

ประสาธ อิศรปริศา(2522 : 143) กล่าวว่า วิธีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรม (Behavior Modification) อันไม่พึงประสงค์มีอยู่หลายวิธี แต่ปรากฏว่าคนมักจะใช้วิธีการลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อมิให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เหมาะสมและมีพฤติกรรมใหม่

ที่ต้องการ แต่วิธีการลงโทษนั้นอาจจะระงับพฤติกรรมต่าง ๆ ไปได้ชั่วคราวและจะกลับมาปรากฏออกมาอีกในโอกาสอื่น ๆ ในภายหลัง ฉะนั้นการลงโทษจึงไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดแต่เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด

เบคเกอร์(Becker cited in Curwin and Mendler 1980 : 110) ได้เสนอวิธีการปรับพฤติกรรมและการลงโทษที่น่าสนใจไว้ดังนี้

1. การลงโทษที่มีประสิทธิภาพจะต้องกระทำโดยทันทีไม่ชักช้า
2. การลงโทษที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงตัวเสริมแรงและใช้วิธีการชัดเจนให้ผลกลับไปยังผู้ปฏิบัติ

3. มีการเตือนโดยใช้คำพูดก่อนการลงโทษ
4. ต้องลงโทษด้วยความนุ่มนวล คำนึงถึงหลักความเป็นจริง
5. การลงโทษขึ้นอยู่กับเสริมแรงสำหรับพฤติกรรมที่ถูกลงโทษ
6. การลงโทษที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง และถูกต้องตรงกัน

สมาน รั้งสิโยกฤษฎ์ (2528 : 99) ได้กล่าวถึงหลักการพิจารณาการลงโทษว่า

1. ยุติธรรม กล่าวคือ การลงโทษจะต้องให้ความยุติธรรม มีการสอบสวนหาข้อเท็จจริงด้วยกระบวนการที่ยุติธรรม ดำเนินการโดยเที่ยงธรรมและเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ได้
2. เป็นธรรม กล่าวคือ การลงโทษจะต้องเป็นไปโดยเสมอหน้ากันใช้ดุลพินิจในการลงโทษหนักเบาตามควรแก่กรณี เพราะความไม่เป็นธรรมจะก่อให้เกิดการเสียขวัญและกำลังใจ
3. ฉับพลัน กล่าวคือ เมื่อมีผู้กระทำผิดต้องดำเนินการพิจารณาโทษโดยฉับพลันมิชักช้า

สำหรับการลงโทษนักเรียนเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยนั้น โรงเรียนมีอำนาจในการลงโทษนักเรียนตามระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษา พุทธศักราช 2515 (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมพลศึกษา 2527 : 35) ซึ่งมีลำดับการลงโทษตามความเหมาะสมโดยให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้

1. ว่ากล่าวตักเตือน
2. เขียน
3. ทำทัณฑ์บน
4. สั่งพักการเรียน
5. ให้ออก

6. คัดชื่อออก

สรุปได้ว่า การลงโทษเพื่อปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมและพึงประสงค์นั้น จะต้องดำเนินการด้วยความนุ่มนวล โดยอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นที่ยอมรับของผู้ที่ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ เพื่อให้ผู้ถูกลงโทษได้ปรับพฤติกรรมของตนเองด้วยความเต็มใจและเกิดผลดีต่อสังคมในที่สุด

1.6 โรงเรียนกับการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยหนึ่ง ทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรมและปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมให้ผู้เรียน โรงเรียนจำเป็นต้องมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนไว้เป็นแนวทางสำหรับนักเรียนในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมก่อนที่เด็กจะออกไปสู่โลกภายนอก ระเบียบวินัยนั้น จะเกิดขึ้นได้จากการอบรมและฝึกฝน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นและจะต้องปลูกฝังให้แก่เด็กตั้งแต่ยังเยาว์วัย เพราะระเบียบวินัยเป็นสิ่งสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักเคารพในกฎระเบียบและข้อบังคับ เพราะเมื่อโตขึ้นก็ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง และเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีคุณภาพในอนาคต จึงจำเป็นที่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนอย่างถูกต้องและควรจะให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบนี้โดยมิให้นักเรียนรู้สึกว่าตัวเองถูกบังคับ (พนัส หันนาคินทร์. 2513 : 215)

โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนมาก เพราะระยะเวลาที่นักเรียนได้รับการอบรมในโรงเรียน นับตั้งแต่แรกเข้าจนกระทั่งจบการศึกษานั้น เป็นเวลานานและในช่วงระยะเวลานี้ นักเรียนจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นับตั้งแต่อาคารเรียน ห้องเรียน ระเบียบวินัย เพื่อนนักเรียน และลักษณะการอบรมสั่งสอนของครู(พัฒนา สุขญัตน์. 2526 : 111) ฉะนั้น โรงเรียนจึงควรตระหนักในการอบรมแก่นักเรียนเหล่านี้ เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมและจริยธรรมในอนาคต ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. : 4) รัฐได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในอันที่จะสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่

ของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการให้การศึกษา

1.6.1 การเสริมสร้างและรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน

เนื่องจากว่าโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน ย่อมต้องเข้าใจและเห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ของนักเรียนและโรงเรียนยังเป็นผู้รักษาระเบียบของโรงเรียน ส่วนนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างและป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางวินัยของนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนควรเปิดให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบวินัยของโรงเรียนและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ (อมรกุล ศรีงามผ่อง. 2526 : 133)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในฐานะเป็นผู้ประสานให้ทุกคนในหน่วยงานร่วมทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยให้เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ ตลอดจนเผยแพร่สู่ประชาชนจนถึงขั้นปฏิบัติได้แปรค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ข้อ 3 “การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย” ให้มีกิจกรรมที่สามารถจะนำไปปฏิบัติได้ โดยจะเริ่มที่เยาวชนในสถานศึกษาก่อน เพราะโดยพื้นฐานทั่วไปสถาบันการศึกษาได้ปลูกฝังและเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยแก่นักเรียนนักศึกษาอยู่แล้ว หากมีการส่งเสริมหรือกำหนดให้นักเรียน ได้นำเอาระเบียบวินัยที่ได้เสริมสร้างฝึกฝนไว้แล้วนำไปปฏิบัติก็จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อนักเรียน โรงเรียนและยังมีส่วนชักนำประชาชนให้ประพฤติตามอันจะเป็นส่วนช่วยให้ชุมชนหรือสังคมมีระเบียบวินัยอีกทางหนึ่งด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กองวิจัยและวางแผน. 2528 : 2) จึงได้เสนอโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้นักเรียนประถมและมัธยมทั่วประเทศร่วมกันปฏิบัติให้เกิดความมีระเบียบวินัยอย่างจริงจังและต่อเนื่องใน 4 เรื่อง คือ

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย
2. การเดินแถวไป-กลับระหว่างบ้านกับ โรงเรียน
3. การเข้าแถวขึ้นรถโดยสารประจำทาง
4. การปฏิบัติตามกฎจราจร

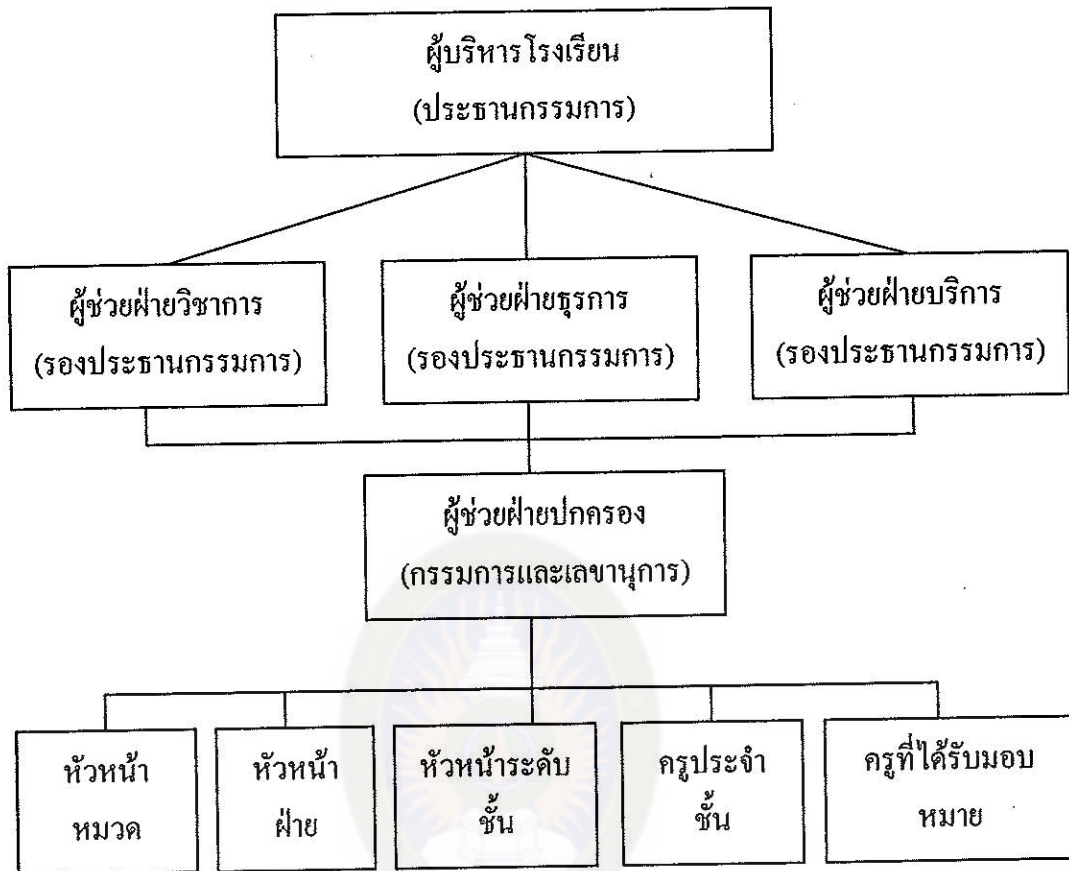
เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษาได้แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเพื่อศึกษาแนวทางและจัดทำ “แนวปฏิบัติตามโครงการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนทั่วประเทศ” โดยปรับปรุงพฤติกรรมเป้าหมายให้เหมาะสมกับวัยของ

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ให้ผสมผสานพฤติกรรมเป้าหมายของโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนและนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการประหยัด นิยมไทย วินัยของชาติและความสะอาดของบ้านเมืองเข้าด้วยกันและจัดเป็นเรื่องที่จะต้องเร่งรัดเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนรวม 4 เรื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. 2523 : 1) ได้แก่

1. การประหยัด
2. นิยมไทย
3. วินัยของชาติในส่วนที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 การตรงต่อเวลา
  - 3.2 การปฏิบัติตามกฎจราจร
  - 3.3 ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย
  - 3.4 การเดินทางไป-กลับ ระหว่างบ้านกับโรงเรียน
4. ความสะอาดของบ้านเมือง

สำหรับแนวทางในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนนั้น โรงเรียนได้ดำเนินการเสริมสร้างกันเป็นปกติวิสัยอยู่แล้ว แต่เพื่อให้การดำเนินงานได้ครบวงจร เช่น มีแผนปฏิบัติงาน มีแนวทางที่เป็นระบบและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดให้มีการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนได้จัดให้มีคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในระดับโรงเรียน ดังแผนภูมิที่ 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 2 แสดงโครงสร้างของคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. แนวปฏิบัติตามโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนทั่วประเทศ, 2529. หน้า 53.

จากแผนภูมิการเสริมสร้างวินัยนักเรียนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างวินัยนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยต้องทำหน้าที่ประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อให้ความร่วมมือกันปฏิบัติงานด้านการเสริมสร้างและรักษาระเบียบวินัย และคอยควบคุมดูแลให้การสนับสนุนเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการนั้น ได้กำหนดวิธีการเสริมสร้างวินัยออกเป็น 2 แนวทาง (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา. 2529 : 9) ดังนี้คือ

แนวทางที่ 1 เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั่วไปในเรื่องเกี่ยวกับวินัยนักเรียน โดยดำเนินการในลักษณะโครงการหรือแผนปฏิบัติงานซึ่งเป็นโครงการเฉพาะกิจที่มีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว เช่น การจัดนิทรรศการ ประกาศเชิญชวน การอบรม เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเสริมย้ำหรือกระตุ้นเตือนให้นักเรียนเกิดวินัยในเรื่องนั้นๆ

แนวทางที่ 2 เป็นการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเป็นรายบุคคลที่เน้นผลเป็นพฤติกรรม แนวทางนี้ผลสมผสานแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีผู้ทดลองใช้แล้วสอดคล้องในงานฝ่ายปกครอง ที่มีแนวทางการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยช่วยชี้แนะให้กำลังใจและติดตามการปฏิบัติตนของนักเรียนจนสามารถควบคุมตนเองได้ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นนิสัย

รายละเอียดขั้นตอนการเสริมสร้างวินัยนักเรียน มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 คณะกรรมการดำเนินงานกำหนดเรื่องที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างวินัยนักเรียน แล้วหาพฤติกรรมการเสริมสร้าง โดยการสอบถามจากครูหรือนักเรียนหรือถามทั้งครูและนักเรียน

ขั้นที่ 2 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนสำรวจตนเอง โดยเลือกพฤติกรรมที่นักเรียนคิดว่าควรเสริมสร้างหรือปรับปรุงแก้ไข ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องจากพฤติกรรมกำหนดให้ ซึ่งควรทำในระดับห้องเรียน

ขั้นที่ 3 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนนำพฤติกรรมที่ตนได้สำรวจไว้ในขั้นที่ 2 มาจัดลำดับความสำคัญจะเสริมสร้างหรือปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมใดก่อน-หลัง

ขั้นที่ 4 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนนำพฤติกรรมที่ตนจัดลำดับความสำคัญไว้ในขั้นที่ 3 อันดับที่ 1, 2,..... มาวางแผนการปฏิบัติตนโดยกำหนดวิธีการปฏิบัติเกณฑ์และเงื่อนไขให้ชัดเจน ซึ่งอาจวางแผนการปฏิบัติตนครั้งละ 1 พฤติกรรมหรือมากกว่าก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขีดจำกัดของแต่ละบุคคล พฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนไม่จำเป็นต้องซ้ำกัน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายจะคอยให้คำปรึกษาแนะนำและให้กำลังใจ

ขั้นที่ 5 ให้นักเรียนปฏิบัติตนตามแผนที่วางไว้และบันทึกพฤติกรรมการปฏิบัติตนโดยสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 6 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายคอยติดตามผลการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนแต่ละบุคคลเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยการตรวจแบบบันทึกพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียน ให้กำลังใจและให้คำแนะนำเป็นระยะ ๆ ถ้าพบว่านักเรียนคนใดไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ได้ ครูจะร่วมกับนักเรียนหาสาเหตุและวิธีการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 7 การประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนประเมินด้วยวิธีการดังนี้

7.1 ตรวจแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นระยะ ๆ โดยใช้ขั้นของการติดตามผล

7.2 สังเกตพฤติกรรมนักเรียนนับตั้งแต่เริ่มโครงการ เพื่อดูพัฒนาการเกี่ยวกับพฤติกรรมปลูกฝังและเสริมสร้าง ซึ่งอาจจะสังเกตความสนใจและความตั้งใจในการเข้าร่วมโครงการนี้ในทุกขั้นตอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน สำหรับการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้นั้น ครูอาจใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งครูอาจเป็นผู้สังเกตเองหรือมอบหมายให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งสังเกตก็ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่จะสังเกตด้วยว่าเป็นพฤติกรรมที่สะดวกต่อการสังเกตหรือไม่และผู้สังเกตต้องสังเกตตามแบบสังเกตที่ผู้สังเกตจัดทำไว้ พฤติกรรมที่สะดวกต่อการสังเกต เช่น แต่งเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน มาโรงเรียนทันเวลา ส่งงานครูตามเวลากำหนด ฯลฯ หากไม่สะดวกต่อการสังเกตก็ใช้การประเมินจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนโดยสม่ำเสมอ

1.6.2 บทบาทของโรงเรียนในการรักษาระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยเป็นพื้นฐานอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การที่จะสร้างระเบียบวินัยให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนนั้น ต้องทำควบคู่ไปกับการงานวิชาการและงานด้านอื่น ๆ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรตระหนักในการเสริมสร้างและรักษาระเบียบวินัย เพราะถ้าโรงเรียนขาดระเบียบวินัยความสงบสุขก็จะไม่เกิดขึ้น การเรียนการสอนก็จะไม่เกิดผลเต็มที่ ในขณะที่เด็กคุณภาพการศึกษาจะลดน้อยลง เมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาไปจากโรงเรียนไปเป็นผู้ใหญ่ก็ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นโรงเรียนจึงต้องทำหน้าที่ในการรักษาระเบียบวินัยทั้งในทางเสริมสร้าง ป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

จากเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2527 กระทรวงศึกษาธิการ

กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : 8-9) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านงานปกครองนักเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนเพื่อให้ได้เกณฑ์มาตรฐานและมีประสิทธิภาพไว้ 4 ประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผน โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนงานปกครองนักเรียนประจำปี จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน รวบรวมและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับระเบียบวินัย การฝึกอบรมทางควบคุมความประพฤติและพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน

2. การส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดี โรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดีมีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัย มีการฝึกอบรมด้านจริยธรรม คุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งการยกย่องให้กำลังใจแก่ผู้ประพฤติดีเพื่อเป็นตัวอย่าง

3. การแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน เช่น การแต่งกาย กิริยามารยาท ความไม่มีระเบียบวินัย ฯลฯ อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงามของนักเรียน โรงเรียนจะต้องพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น การประหยัด ความสามัคคี ความอดทน ออกกำลังกาย ฯลฯ

เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการรักษาวินัยนักเรียนนั้น กล้า ทองขาว (2528 : 149) เสนอไว้ว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

1. ผู้บริหาร คณะครูและสถานักเรียนร่วมกันออกระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนภายใต้ข้อจำกัด ความจำเป็น ความต้องการและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อเป็นบทกำหนดแนวทางปฏิบัติแก่ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง

2. ปฏิบัติตามระเบียบแผนของทางราชการเกี่ยวกับเรื่องของวินัยนักเรียนและการรักษาวินัยนักเรียน

3. ส่งสอนอบรมศีลธรรมจรรรยา ควบคุมกวดขันเรื่องวินัยแก่นักเรียน กวดขันครู ในด้านการสั่งสอนอบรมศีลธรรม

4. เป็นที่ปรึกษาของครูและคณะกรรมการนักเรียนในด้านพิจารณากิจกรรมฝึกอบรมศีลธรรม จรรยา กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

5. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้น่าอยู่ อบอุ่น มีสถานที่และบริเวณร่มรื่น คณะครูมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ผู้บริหารให้ความอบอุ่นแก่ครูและนักเรียนให้ครูและนักเรียนเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นที่พึ่งได้

6. รับฟังข้อเสนอแนะของครู ผู้ปกครองและผู้แทนนักเรียนในด้านการควบคุม กวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยนักเรียน

7. รับฟังข้อเสนอแนะของครู ผู้ปกครอง และผู้แทนนักเรียน ในด้านการควบคุม กวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยนักเรียน

8. ส่งเสริมให้ครูอุทิศตนให้แก่โรงเรียนมากยิ่งขึ้น ให้ครูเอาใจใส่ต่อนักเรียน เป็นรายบุคคล กรณีที่มีปัญหาและให้ความร่วมมือกับครูในการแก้ปัญหาเด็กเป็นรายกรณี

9. ส่งเสริมงานบริการแนะแนวและให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะงานบริการแนะแนวและให้คำปรึกษามีหลักการให้บริการแก่เด็กที่มีปัญหาส่วนตัวและปัญหาการเรียน

10. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะและรับฟังปัญหาจากผู้ปกครองเกี่ยวกับนักเรียน ร่วมมือป้องกัน ช่วยเหลือสั่งสอนอบรมนักเรียน ในความรับผิดชอบให้เป็นคนดีตามที่สังคมต้องการ

มิลเลอร์(Miller 1967 : 199) ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงาน ในหน้าที่ของครูใหญ่ เกี่ยวกับการรักษาวินัยของโรงเรียนไว้ดังนี้

1. สร้างนโยบายเกี่ยวกับการรักษาและส่งเสริมวินัยโดยการกำหนดระเบียบข้อบังคับ ของโรงเรียน

2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานความประพฤติ ความมุ่งหมายของ การกระทำ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้นักเรียนรักษาคำมั่นหรือมาตรฐานที่ตนได้สร้างขึ้น

3. ให้การสนับสนุนคณะครูในการลงโทษนักเรียนอย่างถูกต้องและมีเหตุผล โดยครู ใหญ่จะต้องให้ครูเข้าใจว่า การลงโทษนักเรียนจะต้องทำด้วยความรอบคอบ

นอกจากนั้นการสัมมนาของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในส่วนกลาง(กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. 2520 : 14-17) ได้เสนองานในหน้าที่ ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนดังนี้

1. เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายปกครองเพื่อเป็นแกนกลาง และรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อควบคุมดูแล ความสงบเรียบร้อยในโรงเรียน

2. งานเกี่ยวกับการสร้างควมมีวินัยของนักเรียน ซึ่งได้แก่

2.1 การอบรมชี้แจงและแนะนำให้นักเรียนเข้าใจในกฎระเบียบและข้อบังคับ ต่าง ๆ

2.2 การติดต่อประสานงานกับครู อาจารย์ประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าระดับช่วงชั้นหรือฝ่ายแนะแนว เพื่อแก้ปัญหาและการปฏิบัติตนของนักเรียนเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่วางไว้

2.3 การติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติตนที่ผิดระเบียบวินัยของนักเรียน

2.4 การควบคุมดูแลกดดันให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่อง การแต่งกาย เครื่องแบบนักเรียน การมาเรียน การมาให้ทันเวลา การหนีเรียนหรือการหนีโรงเรียน เป็นต้น

3. การรักษาวินัยของนักเรียน การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับของโรงเรียนมักมีประจำและเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่

3.1 การสอบสวนข้อเท็จจริง

3.2 การตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย

3.3 การลงโทษ ซึ่งจะใช้ระเบียบว่าด้วยการลงโทษของกระทรวงศึกษาธิการ

3.4 การติดต่อประสานงานกับครู – อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการและบริการ

4. งานสวัสดิการของครูและนักเรียน การเอาใจการจัดสวัสดิการให้ความสะดวกแก่นักเรียน เป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยเหลือในเรื่องความสงบเรียบร้อยและความมีวินัยของนักเรียนได้มาก

1.6.3 หลักการเกี่ยวกับวินัยนักเรียน

กัญญา สาร(2519 : 201) ได้เสนอหลักการทั่วไปในการรักษาระเบียบวินัยไว้ดังนี้คือ

1. ครูใหญ่ควรประชุมครูร่วมอภิปรายด้วยกันเกี่ยวกับระเบียบวินัย และความคาดหวังทั้งหลายที่ครูอยากได้จากเด็ก เพื่อให้ครูทุกคนเข้าใจตรงกันและร่วมมือกันดูแลรักษาระเบียบวินัย

2. ครูใหญ่ควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนแสดงตนว่ามีอำนาจ มิใช่ถือว่าครูใหญ่มีอำนาจเพียงผู้เดียวในโรงเรียน ครูทุกคนจึงมีโอกาสดูแลรักษาและช่วยเหลือในการรักษาระเบียบวินัย

3. สนับสนุนครูทุกคนที่ดำเนินมาตรการบางอย่าง เพื่อรักษาระเบียบวินัยเมื่อโรงเรียนเห็นว่ามาตรการนั้น ๆ ไม่มีโอกาสทำให้โรงเรียนเดือดร้อนเสียหาย

4. ครูใหญ่ไม่ควรจัดการกับนักเรียนที่ทำความรุนแรงโดยลำพังแต่ควรอาศัยคณะกรรมการครู คณะกรรมการนักเรียนหรือคณะกรรมการของสมาคมผู้ปกครองและครูร่วมด้วยในบางกรณีเพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมรู้เห็น ทำให้นักเรียนทั่ว ๆ ไป มีความหวาดระแวง เพราะกลัวว่าหากตนทำผิดสังคมทั้งหมดจะไม่ยอมรับ มิใช่ครูเพียงคนเดียวลงโทษหรือมีครูคนเดียวไม่ยอมรับหรือคนเดียวไม่ให้เกียรติเขา

5. ควรมีการส่งตัวเด็กทำผิดไปให้ครูใหญ่ หรือคณะกรรมการพิจารณาแทนที่จะให้ครูที่เกี่ยวข้อง หรือรู้เพียงคนเดียวเป็นผู้พิจารณาคัดสิน เพราะอาจผิดพลาด ขาดความยุติธรรมได้ เนื่องจากครูกลายเป็นโจทก์ อัยการและศาลตัดสินเด็ก

6. ควรมีประวัติเด็กนักเรียนแต่ละคนโดยสมบูรณ์ เพื่อจะได้อ้างความผิดที่แล้วมาให้เขาทราบด้วย

7. หากจำเป็นต้องลงโทษ การลงโทษควรมุ่งสร้างสรรค์ มิใช่มุ่งทำให้เด็กเสียหายรุนแรงจนเกินไป และการลงโทษควรมุ่งแก้ไขพฤติกรรมมากกว่าเป็นการแก้แค้นที่นักเรียนทำผิด

8. ปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถ ความสนใจและความจำเป็นของนักเรียน เพื่อไม่ให้นักเรียนผิดหวังในการเรียนมากนัก

9. ครูกับนักเรียนควรมีส่วนร่วมดูแลระเบียบวินัยของโรงเรียนด้วยกัน

กล้า ทองขาว (2528 : 135 -136) ยังได้เสนอแนะหลักการและแนวทางในการรักษาระเบียบวินัยนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ควรคอยหมั่นอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาทแก่นักเรียนเสมอ กิจกรรมโฮมรูม ในระหว่างการเคารพธงชาติของอาจารย์ฝ่ายปกครอง กิจกรรมสั่งสอนอบรมของอาจารย์ประจำชั้นก่อนเลิกเรียนทุกวัน จะสามารถกล่อมเกลากิริยามารยาทและความประพฤติที่หยาบกระด้างของเด็กลงได้มาก นอกจากนั้นในรอบสัปดาห์ครึ่งเดือนหรือในรอบหนึ่งเดือน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีโอกาสพบปะนักเรียนเพื่ออบรมศีลธรรมจรรยา สั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดีตามความประสงค์ของโรงเรียน นอกจากอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีตามที่สังคมต้องการแล้ว ครู อาจารย์ก็ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ด้วยเช่นกัน

2. ส่งเสริมให้กรรมการนักเรียนมีส่วนร่วมในการควบคุมความประพฤติและสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียน โดยพิจารณาให้ร่วมในทางสร้างสรรค์ป้องกันและร่วมมือแก้ไขกับฝ่ายโรงเรียน

3. ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติและค่านิยมในกิจกรรมอันเป็นพิธีการทางศาสนา เป็นการกล่อมเกลาปลูกฝังพิธีการอันดีงามทางศาสนา ปลูกฝังให้เกิดความรักและความภูมิใจในมรดกทางสังคมไทย เช่น จัดชุมนุมพุทธศาสนา ชมรมส่งเสริม พิธีทางศาสนา กลุ่มส่งเสริมศาสนาสัมพันธ์ ฯลฯ นอกจากนี้กิจกรรมทั้ง 2 ประการนี้แล้ว โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมประเภทอื่นด้วยเช่นกัน

4. ขอความร่วมมือจากสมาชิกผู้ปกครองและครูในการควบคุมดูแลอบรมเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นแก่เด็กและเยาวชนในความปกครอง เช่น อาจจัดประชุมอบรมเกี่ยวกับการดูแลบุตรให้แก่สมาชิกในโอกาสอันควร เป็นต้น

5. ใช้บทลงโทษผู้กระทำผิด การลงโทษควรเป็นวิธีการสุดท้ายในการรักษาวินัย การลงโทษผู้ทำผิดทางวินัย นอกจากผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 แล้วควรมีหลักการในการลงโทษดังต่อไปนี้

5.1 การลงโทษควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ให้ผู้ถูกลงโทษได้รู้สำนึกถึงความผิดให้เขามีความสำนึกที่ไม่อยากทำความผิดเช่นนั้นอีก

5.2 การลงโทษไม่ควรเป็นเรื่องของความแค้นเคือง การลงโทษไม่ใช่เครื่องระบายนามณ์

5.3 การลงโทษควรแจ้งความผิดให้ผู้ถูกลงโทษได้รับทราบก่อน ผู้ถูกลงโทษได้รับโทษสถานใดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อจะรักษาวินัยอันดีของโรงเรียนไว้

6. ปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อบังคับของโรงเรียน ระเบียบกฎเกณฑ์และข้อบังคับบางประการอาจมีผู้กระทำผิดอยู่บ่อย สมควรที่โรงเรียนจะได้พิจารณาว่าควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะข้อบังคับใด ๆ ถ้ามีผู้ปฏิบัติตามได้ยากก็ไม่น่าจะเป็นข้อบังคับที่ดี

โดยสรุปกล่าวได้ว่า การสั่งสอนอบรมเยาวชนให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีบุคลิกภาพตามความต้องการของสังคม เป็นภารกิจอันใหญ่หลวงของโรงเรียน การควบคุมอย่างเคร่งครัดจนเกินไป แทนที่จะเป็นผลดีอาจทำให้เกิดบุคลิกภาพที่สับสนขาดความคิดในเรื่องการเป็นผู้นำ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้รับการปล่อยให้มีอิสระอย่างไม่มีขอบเขต ก็อาจนำความเสียหายมาสู่ตัวเด็กและสังคมหรือ โรงเรียน ได้ ก็ควรระมัดระวังสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนก็คือ การออกข้อกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความประพฤติของนักเรียนนั้น

ควรให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งเมตตาธรรม ระเบียบข้อบังคับควรมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่าแห่งความดีแก่ผู้ปฏิบัติและข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์นั้น ๆ ควรมุ่งให้เกิดความสำนึกของการเป็นผู้มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังที่เอกซัย ก็สุขพันธ์ (2527 : 233) กล่าวว่า การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน วิธีการที่ดีที่สุด คือการพยายามปลูกฝังความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเองให้มากที่สุด เพราะจะทำให้นักเรียนสามารถรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนและยังถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ไม่ใช่เฉพาะแต่ฝ่ายปกครองของโรงเรียนหรือผู้บริหารเท่านั้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ระเบียบวินัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามจุดประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ระเบียบวินัยจะเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของบุคลากร ในหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ และการรักษาระเบียบวินัยนั้น กลไกรันสำคัญแห่งการรักษากฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มิได้อู่ที่กำหนดกฎระเบียบให้สมบูรณ์และมีบทลงโทษที่รุนแรงเท่านั้น แต่ยังคงมีกระบวนการที่เหมาะสมในการกำหนดกฎ ระเบียบ การประเมินพฤติกรรมที่ปรากฏรวมทั้งการปรับพฤติกรรมและการลงโทษ สำหรับการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนนั้น จุดมุ่งหมายก็เพื่อเป็นการปลูกฝังเจตคติ พฤติกรรม และการฝึกจิตใจของผู้เรียนตั้งแต่เด็กให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในการมีวินัยในตนเอง เพื่อจะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมและขณะเดียวกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขของสังคมด้วย นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้จัดระเบียบของโรงเรียนขึ้นมาเพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนรวมดำเนินการไปตามเป้าหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียนจะบรรลุจุดประสงค์ได้นั้นมีความเกี่ยวพันกับกระบวนการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน ซึ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักการทางการศึกษา จิตวิทยาและสังคมวิทยาทั้งในทางเสริมสร้างและป้องกัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการวิจัยกระบวนการรักษาระเบียบวินัยที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพต่อไป

2. การประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2540) กำหนดว่าการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษา ที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

และกรมวิชาการ (2539) กำหนดว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดไว้ 3 ข้อ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541)

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

3. สถานศึกษาต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนด และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ รวมทั้งการดำเนินการจัดทำแผนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งแผนแม่บทอันได้แก่ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนระยะสั้นอันได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปีที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่สถานศึกษาได้วางแผนเอาไว้

2. การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่วางแผนเอาไว้ และการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการนิเทศ ติดตามและช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องหามาตรการในการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย การทบทวนคุณภาพการศึกษาของ

สถานศึกษา การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

วันทยา วงศ์ศิลปะภิรมย์ และคณะ (2545) ได้กล่าวถึงหลักการละเอียดรอบคอบที่สำคัญบางประการในการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี คือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อเมื่อสถานศึกษาเองต้องมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะคิดและตัดสินใจ ทั้งด้านการบริหาร วิชาการ และการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาและท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมิน และร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) โดยสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อในพันธภาระ (Accountability) การศึกษามีใช้เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ ครู เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการทำงานและผลงานของสถานศึกษาต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อ โดยสังคมและประชาชน

5. การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) การตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินใจให้รางวัลหรือให้โทษ

ดังนั้น สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้เรียน มีคุณภาพตามเป้าหมายหรือพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นั้น โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการและรับผิดชอบ

3. การประกันคุณภาพด้านวินัย

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่และการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว เพื่อสร้างหลักฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต โรงเรียนจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาด้านวินัย ในการประกันคุณภาพวินัยด้านความรับผิดชอบ ความสะอาดและการตรงต่อเวลา โรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้

3.1 การกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด

การกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดของโรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าใจ โดยดำเนินการดังนี้

1.1 ปรับเพิ่มมาตรฐานและ/หรือตัวชี้วัด พิจารณาถึงความพร้อมและศักยภาพของโรงเรียน

1.2 กำหนดเกณฑ์หรือระดับคุณภาพของแต่ละมาตรฐานและตัวชี้วัด

2. คณะกรรมการยกย่องนำร่างมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพเข้าที่ประชุม เพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและตัวแทนนักเรียนร่วมกันพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือพิจารณาเห็นชอบ

3. นำร่างมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพที่ผ่านที่ประชุมแล้วไปแก้ไข ปรับปรุง แล้วนำไปจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

4. นำมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาเผยแพร่และสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก ความผูกพันที่ทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวินัย

3.2 การประเมินผล

ในการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพด้านวินัยภายในโรงเรียน
ได้ดำเนินการดังนี้

3.2.1 ประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา

1. ความหมาย การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของงานที่ทำ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือเกณฑ์ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ทำ โดยกระทำอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการทำงาน เป็นการประเมินที่มีระดับเริ่มจากบุคคลประเมินการทำงานของตนเอง จนถึงการประเมินของหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ของสถานศึกษา หลักการสำคัญของการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนามี 2 ประการ คือ

ก. ผู้ทำงานเป็นผู้ประเมินผล ตรวจสอบงานที่ทำอย่างเป็นระบบว่าตนเองทำงานตรงกับปัญหาที่เป็นจริงหรือไม่ งานที่คิด ไว้มีโอกาสเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน แผนที่ตั้งไว้เป็นไปได้หรือไม่ ตนเองทำงานตามแผนได้หรือไม่ ทำงานแล้วประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ข. เมื่อตรวจสอบได้ผลอย่างไร ผู้นำผลไปใช้ คือ ผู้ประเมินเอง

2. ขั้นตอนในการดำเนินการ

2.1 ขั้นเตรียมการ

2.1.1 ทบทวนตรวจสอบ ข้อกำหนดที่ปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนว่าได้กำหนดแนวทางในการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานไว้อย่างไร

2.1.2 จัดการประชุมบุคลากร โดยมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

- ให้บุคลากรเข้าใจและสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาไปใช้ได้

- กำหนดแนวปฏิบัติของสถานศึกษา สำหรับบุคลากรและหน่วยงานย่อย ๆ จะได้นำไปดำเนินการ

- กำหนดแนวทางในการจัดระบบข้อมูลที่แสดงถึงการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนางาน เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบและการนำผลไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

2.2 ขั้นปฏิบัติการ

2.2.1 บุคลากรทุกคนในโรงเรียนนำแนวปฏิบัติที่ร่วมกันกำหนดไปปฏิบัติจริงควบคู่กับการทำงาน

2.2.2 บุคลากรแต่ละคน ได้มีการสะสมร่องรอยหลักฐานเกี่ยวกับการทดแทน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการพัฒนางาน

2.2.3 ฝ่ายบริหาร ใช้ภาวะผู้นำกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนได้ปฏิบัติจริงอย่างทั่วถึง

2.3 ชั้นสรุปผลและนำผลการประเมิน ไปใช้

การสรุปผลการประเมินตนเอง ในระยะเริ่มต้น โรงเรียนกำหนดกรอบเวลาเพื่อเป็นการกระตุ้นทางอ้อม เพื่อตรวจสอบจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุง

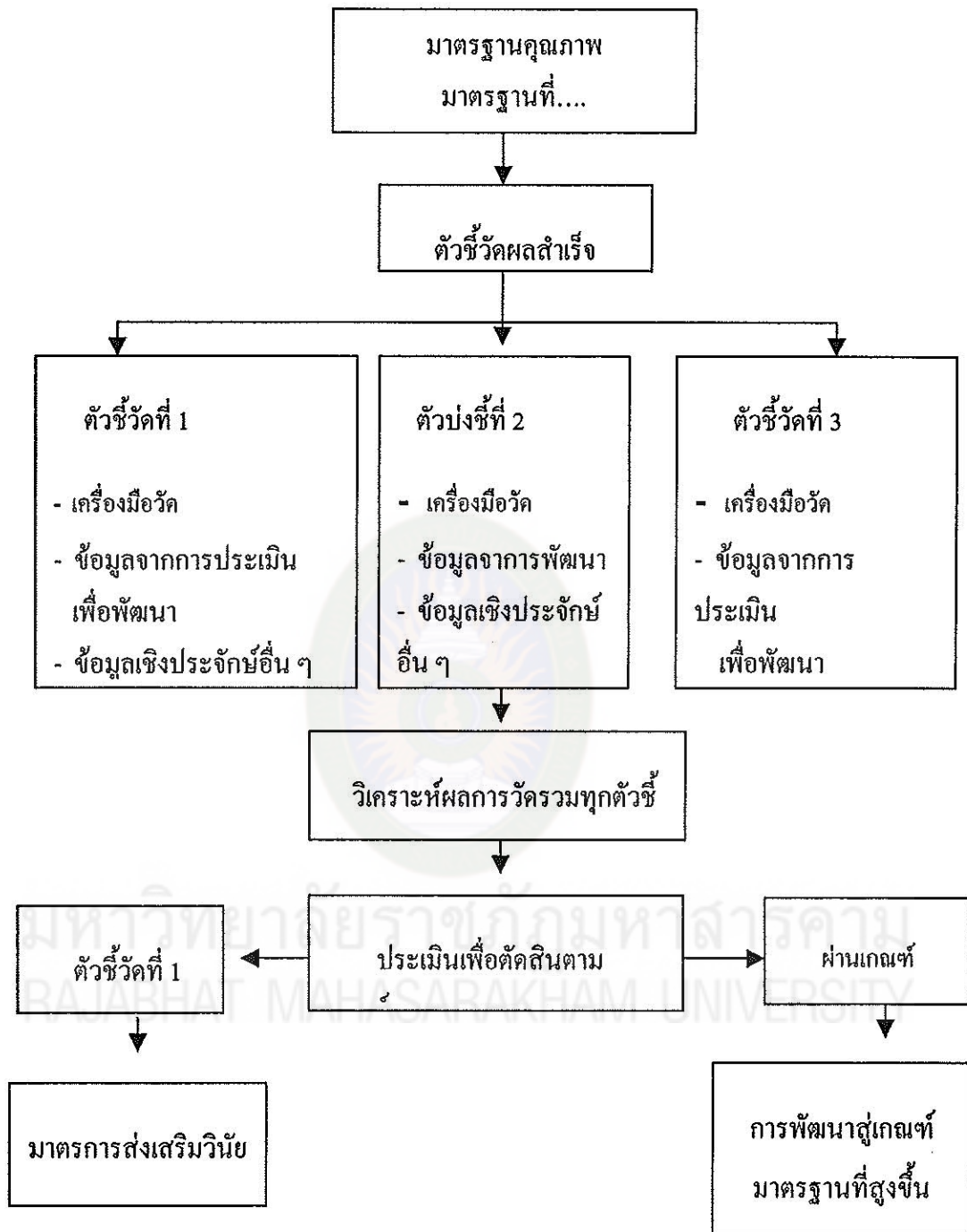
3.2.2 การประเมินเพื่อตรวจสอบ ทบทวน

การประเมินเพื่อตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงแก้ไข เป็นการประเมินเพื่อสรุปความสำเร็จของการนำยุทธศาสตร์ที่โรงเรียน ได้กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ ในแต่ละปีการศึกษา โดยมีจุดประสงค์หลักในการประเมินเพื่อรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอก ได้ทราบถึงจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุง สำหรับใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจในระดับโรงเรียนเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุด หลักการสำคัญของการประเมิน มีดังนี้

1. ผู้ประเมินอยู่ในรูปของคณะกรรมการซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มาจากบุคลากรหลายฝ่าย
2. วางแผนการตรวจสอบทบทวนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา
3. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่พึงประสงค์ โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่หน่วยประเมินภายนอกหรือหน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด
4. กำหนดมาตรการรองรับอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือและปรับปรุงแก้ไข

ในการดำเนินการ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อวางระบบการตรวจสอบและคณะทำงานได้ประชุมเพื่อวางแผนกำหนดแนวทางการตรวจสอบทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน ควบคู่กับการกำหนดแนวปฏิบัติในการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 3 แสดงขั้นตอนการประเมินเพื่อตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. แนวปฏิบัติตามโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนทั่วประเทศ, 2529.

2.2.3 การรายงานผลการประเมินภายใน

ในการดำเนินงานใด ๆ ให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ประกอบไปด้วยการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าประสบผลสำเร็จเพียงไร มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร การประเมินผลจึงมีความสำคัญมากในการบริหารงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายจึงต้องอาศัยข้อมูลที่ปรากฏในรายงานการประเมินผลที่แม่นยำตรงกับสภาพจริงที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นผลของการพัฒนาคุณภาพด้านวินัยที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเห็นแนวทางที่จะพัฒนาโรงเรียนไปสู่มาตรฐานการศึกษา ด้านวินัยนักเรียน

ในการจัดทำรายงานได้รวบรวมข้อมูลหลักฐานจากการประเมินผลที่ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านมาเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อให้ได้ภาพที่แท้จริงของโรงเรียน รายงานจึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การจัดทำรายงานที่แสดงถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานที่สรุปรวมคุณภาพของการประกันคุณภาพด้านวินัย (กรมสามัญศึกษา. 2542 ข : 27-42)

1. วัตถุประสงค์ของการรายงานผลการประเมินภายในสถานศึกษา

1.1 เพื่อรายงานความก้าวหน้าสภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพด้านวินัยตามมาตรฐานการศึกษา

1.2 เพื่อรายงานจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงการประกันคุณภาพด้านวินัยตามมาตรฐานการศึกษา

1.3 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริม ปรับปรุง และแก้ไขการประกันคุณภาพด้านวินัยให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ขอบเขตการรายงาน

2.1 เนื้อหาสาระ วัดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านวินัยในสถานศึกษา

2.2 ประเมินทุกมาตรฐานทุกตัวชี้วัด เพื่อหาจุดเด่นและจุดที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนา

2.3 รายงานความก้าวหน้าและสภาพความสำเร็จตามสภาพจริง โดยแสดงระดับคุณภาพการพัฒนาตามองค์ประกอบทั้งด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงาน

การจัดทำรายงานผลการประเมินภายในสถานศึกษา มีเป้าหมายให้สถานศึกษานำข้อมูลจากการประเมินผลมาวางแผนพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้านวินัยให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คาดหวัง จึงนำมากำหนดขั้นตอนการจัดทำรายงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำแผนการรายงาน

ในแต่ละมาตรฐานได้กำหนดการจัดทำแผนการรายงานมารองรับ โดยแต่ละแผนการรายงานจะกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ เช่น องค์ประกอบ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด วัตถุประสงค์การรายงาน วิธีดำเนินงาน แบบฟอร์มที่ใช้ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ เป็นต้น เพื่อนำมาจัดทำรายงานนำเสนอสภาพความสำเร็จต่อผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 เลือก / จัดทำแบบฟอร์มในการจัดทำรายงานผลการประเมิน

ต้องพิจารณาว่าเป็นการจัดทำรายงานผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา หรือเป็นการจัดทำรายงานผลเพื่อการสรุปผลในภาพรวม ดังนั้น ในการเลือก/จัดทำแบบฟอร์มจะต้องพิจารณาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการรายงาน

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำรายงาน

การจัดทำรายงาน เพื่อให้ได้ภาพความสำเร็จและแสดงถึงการพัฒนาคุณภาพของการประกันคุณภาพด้านวินัย ได้แสดงสาระสำคัญของการรายงานที่ครอบคลุมผลการประเมินทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการ และปัจจัย ทุกมาตรฐานและตัวชี้วัด ในการจัดทำรายงานแสดงสาระสำคัญของการรายงานที่ครอบคลุมผลการประเมินที่แสดงถึงภาพที่แท้จริงของคุณภาพด้านวินัยในองค์ประกอบของการประเมินทั้งด้านกระบวนการผลิตและปัจจัยในทุกมาตรฐาน และทุกตัวชี้วัดผลสำเร็จ โดยสรุปรายงานในแต่ละตัวชี้วัด ทั้งนี้ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ ไม่ใช้ภาษาทางวิชาการมากนัก สรุปเฉพาะสาระสำคัญโดยย่อเป็นแบบความเรียงและกราฟ

ขั้นตอนที่ 4 เสนอรายงาน

ข้อมูลจากการประเมินภายในจะถูกนำมาเสนอในรูปการรายงานผลการประเมินภายในที่สะท้อนสภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวินัย ทั้งที่เป็นจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุง ตลอดจนผลการประเมินภายใน โดยภาพรวม

5. การนำผลการประเมินภายในโรงเรียนไปใช้

ข้อมูลจากการประเมินภายใน โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นสารสนเทศที่ดีในการสะท้อนภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพด้านวินัย ทั้งที่เป็นจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุง ซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระดับโรงเรียน ได้แก่ ครูวิชาการ หัวหน้าสถาน

ชั้นจนถึงระดับผู้ปฏิบัติการสอนและรับผิดชอบงานต่าง ๆ สามารถนำผลการประเมินมาศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แท้จริงเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและดำเนินการปรับปรุงพัฒนางานตามบทบาทหน้าที่

ในการนำผลการประเมินภายใน โรงเรียนไปใช้ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ทุกระดับ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาผลการประเมินภายในโรงเรียน ทั้งด้านจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงข้อค้นพบสำคัญที่คณะกรรมการประเมินให้ข้อสังเกต ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ กล่าวคือในระดับผู้บริหาร โรงเรียน จำเป็นต้องศึกษาผลประเมินในภาพรวมของโรงเรียน ส่วนในระดับรองลงมา ได้แก่ ครูวิชาการและระดับผู้ปฏิบัติให้ความสำคัญกับการศึกษาผลการประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานในความรับผิดชอบตามบทบาทของตน

2. นำข้อค้นพบสำคัญ ๆ มากำหนดแนวทางการพัฒนาและแผนปฏิบัติการ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยกำหนดแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของบุคลากร

3. ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ และประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานเป็นระยะ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐาน

4. สรุปรายงานผลการดำเนินงาน เสนอผู้เกี่ยวข้องตามลำดับ

3.3 กรอบแนวคิดในการประเมิน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม กำหนดแนวการจัดการศึกษาโดยให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด ทั้งนี้ การจัดการระบบการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา

มาตรฐานที่โรงเรียนต้องได้รับการประเมินโดยหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่สังคม โดยมีมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับวินัย(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 15) ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้

1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

- ร้อยละของผู้เรียนที่มาโรงเรียนทันเวลา
- ร้อยละของผู้เรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษาโดยเฉพาะการเข้าแถวเคารพธงชาติและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

- ร้อยละของผู้เรียนที่สนใจในกิจกรรมการเรียนและรับผิดชอบงานที่ครูมอบ

หมาย

- ร้อยละของผู้เรียนที่แต่งกายเรียบร้อยในสถานการณ์ต่างๆ
- ร้อยละของผู้เรียนที่เดินผ่านครูและผู้ใหญ่อ่างมีสัมมาคารวะและสุภาพเรียบร้อย

ร้อย

- ร้อยละของผู้เรียนที่มีมารยาทในการรับประทานอาหาร
- ร้อยละของผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ และไม่กระทำความผิดตามคำสั่งศาล
- ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต พิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

- ร้อยละของผู้เรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน
- ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่กระทำความผิดเนื่องจากการลักขโมย
- ร้อยละของผู้เรียนที่พูดแต่ความจริง (ไม่พูดโกหก)
- ร้อยละของผู้เรียนที่เก็บของได้และส่งคืนเจ้าของ

เกณฑ์การพิจารณา ระดับคุณภาพ

ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ต่ำกว่า ร้อยละ 50	ปรับปรุง
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ระหว่าง ร้อยละ 50-74	พอใช้
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ระหว่าง ร้อยละ 75-89	ดี
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ตั้งแต่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป	ดีมาก

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย มีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง 3 ตัวบ่งชี้ คือ

1. มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง
  - สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
  - สถานศึกษามีการคัดกรองนักเรียน
  - สถานศึกษามีการจัดครูดูแลนักเรียนในอัตราที่เหมาะสม
  - สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมป้องกัน ส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขปัญหา
  - สถานศึกษามีผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง
2. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
3. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย

พิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

- สถานศึกษามีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน
- สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหรือผู้รับผิดชอบ
- สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผน/โครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- สถานศึกษามีการติดตามและประเมินผล โครงการหรือกิจกรรมเป็นระยะ ๆ
- สถานศึกษามีการสรุปผล และรายงานผล โครงการหรือกิจกรรม
- สถานศึกษานำจุดเด่น และจุดพัฒนาแต่ละ โครงการ หรือกิจกรรมมาวางแผนเพื่อ

ปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

จากที่กล่าวมา การประกันคุณภาพด้านวินัยนักเรียนนั้น ต้องดำเนินการตามระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นกระบวนการและขั้นตอน การแก้ปัญหาที่ถูกต้องวิธี ซึ่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มักเกิดขึ้นในวัยรุ่นเพราะการเจริญเติบโตของมนุษย์ในช่วงวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและการแสดงออก พฤติกรรมดังกล่าวแก้ไขได้โดยการเรียนรู้และการศึกษาที่ถูกต้องถูกวิธีจากผู้ปกครอง เพราะสถาบันครอบครัวมีบทบาทหน้าที่โดยตรงที่จะปลูกฝังแนวคิดและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวก่อน สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ช่วงวัยและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตในสภาพของสังคม ชุมชนต้องมีส่วนร่วมคอยแนะนำตักเตือนให้เด็กเกิดความน่าเชื่อถือ โดยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็น ทั้งนี้ การประกันคุณภาพด้านวินัยนั้นต้องอาศัยหลักทางจิตวิทยาเข้ามาใช้ในการดำเนินการพัฒนา เพราะเรื่องของจิตใจเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน

นักจิตวิทยาได้ใช้ศาสตร์ในการแก้ปัญหาและบรรลุเป้าหมายตามแนวคิด ดังนั้น หากใช้แนวทางหรือแก้ไขผิดวิธี อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือขาดวินัยเพิ่มมากขึ้น

4. การวิจัยปฏิบัติการ

4.1 ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

คำว่า “Action Research” เมื่อพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของการวิจัย การวิจัยปฏิบัติการจะถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ซึ่งได้มีการบัญญัติหรือกล่าวถึงในตำราภาษาไทยหลายคำ เช่น “การวิจัยดำเนินการ” หรือ “การวิจัยในชั้นเรียน” นักวิชาการได้ให้ความหมายและมโนทัศน์ไว้ ดังนี้

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 5) ให้ความหมายว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้ได้แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน ซึ่งกล่าวถึงในบริบทของโรงเรียน ก็คือ การวิจัยที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชั้นเรียน โดยที่ครูพยายามปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองจากการสะท้อนตนเอง การหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งการใช้ความเข้าใจและมโนทัศน์ของตนเองมากกว่าของผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ความสามารถหรือคุณสมบัติที่เป็นอยู่ด้วยตนเอง

ทัศนมา แสงศักดิ์ (2543 : 133) ให้ความหมายว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นรูปแบบการวิจัยที่สะท้อนถึงตนเองหรือการตรวจสอบตนเองเพื่อให้ผู้ร่วมทำวิจัยได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานประการหนึ่ง ทำให้เข้าใจถึงการปฏิบัติงานของตนเองและทีมงาน ตัดสินใจเลือกสภาพการณ์ที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2543 : : 11) กล่าวว่า การวิจัยลักษณะนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาเฉพาะด้านและยังเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาอีกด้านหนึ่งด้วย เพราะว่าการวิจัยในรูปแบบนี้จะสามารถนำไปใช้ใน

ชีวิตจริง ท้นต่อเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการวิจัยหารูปแบบใหม่ วิธีปฏิบัติการใหม่หรือเทคนิคใหม่ หรือวิจัยโครงการใหม่ ๆ

สุวิมล ว่องวานิช (2543 : 36) ให้ความหมายว่า การวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัย ประเภทหนึ่งซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติการและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติโดยการใช้วงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือกระทำจริง การสังเกตและการสะท้อนผลการปฏิบัติ การดำเนินงานจะต้องต่อเนื่อง เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงแผนเข้าสู่วงจรใหม่ จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ปัญหาได้จริง หรือ สภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมา พอจะสรุปความหมายของการวิจัยปฏิบัติการได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และ วิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติ เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ โดย การใช้วงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติจริง การสังเกต และการสะท้อนผล การปฏิบัติ เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่ดีขึ้น

4.2 แนวคิดและความเป็นมาของวิจัยปฏิบัติการ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการนี้ โครีย์ (Corey ประวิต เฮอร์วอร์ธ. 2545 : 2 ; อ้างอิงมาจาก โครีย์. 1953) ได้ยืนยันว่ามีแหล่งที่มาอย่างน้อย 2 แหล่ง คือ

1. เกิดจากการเสนอแนวคิดของคอลเลียร์ (Collier) ต่อคณะกรรมการของ Indian Affairs ระหว่างปี ค.ศ. 1933 – 1945 ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการว่า ความ สำคัญของงานวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนทางสังคม นอกจากเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อโครงการ วิจัยหรือเป้าหมายของงานวิจัยแล้ว ผลวิจัยก็ควรนำไปปฏิบัติได้โดยผู้ร่วมงานวิจัย และจะต้อง มีการวิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับมา ผู้บริหารหน่วยงาน และผู้ปฏิบัติงานต้องร่วมกันวิจัยในสิ่งที่มีความต้องการในหน่วยงานของตนเองด้วย
2. เกิดจากงานของเคิร์ตเลวิน (Kurt Lewin) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยอาศัยแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการคือ การตัดสินใจของกลุ่ม และความตั้งใจร่วมกันที่จะทำการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ซึ่งแนวคิด เริ่มต้นเกิดจากการพยายามเชื่อมโยงทฤษฎีที่นักวิจัยได้วิจัยไว้ไปสู่การปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงาน ในการแก้ปัญหาทางสังคมที่มีความแตกต่างของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการแบ่งชนชั้น

ความมือคติและการปฏิบัติการต่อชนกลุ่มน้อย

เคิร์ท เลวิน (ประวัติ เอรารวรรณ์. 2545 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Kurt Lewin . 1946) กล่าวถึงความคิดของคนที่กำลังเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือที่มีความคลุมเครือ ไม่กระจ่างชัด มักมีคำถามในใจ 3 ข้อ คือ

1. สถานการณ์ตอนนี้เป็นอย่างไ
2. มีอันตรายอะไรบ้าง
3. แล้วเราจะทำอย่างไร

ในทางการศึกษา สตีเฟน เอ็ม คอเรีย (Stephen M. Corey) จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ได้นำการวิจัยปฏิบัติการมาใช้ในการจัดการศึกษาในอเมริกา โดยได้เขียนหนังสือชื่อ "Action Research to Improve School Practice" เมื่อปี ค.ศ. 1953 โดยนำมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน หลักสูตรและการเรียนการสอนในโรงเรียน (ประวัติ เอรารวรรณ์. 2545 : 2 ; อ้างอิงจาก Corey. 1953) ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายเข้าไปในวงการศึกษาของอังกฤษ และออสเตรเลีย ในช่วงทศวรรษ 1970 โดยในอังกฤษได้พยายามส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนและเปลี่ยนแปลงบทบาทเรียกว่า ครูนักวิจัย (Teacher as A researcher) โดยสอนควบคู่ไปกับการทำวิจัยในชั้นเรียน (ประวัติ เอรารวรรณ์. 2545 : 3 ; อ้างอิงจาก Elliott. 1987)

ในออสเตรเลียได้มีการขยายแนวคิดเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการอย่างกว้างขวาง ถึงกับให้มีการวิจัยปฏิบัติการเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุง โรงเรียนและการศึกษาของออสเตรเลีย โดยมี เหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของ โรงเรียนและการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนและสร้างความตระหนักให้กับครูในการแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มนักวิจัยของมหาวิทยาลัย Deakin ได้พัฒนากระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งประยุกต์แนวคิดพื้นฐานของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) มาใช้ โดยกำหนดขั้นตอนของการวิจัยในลักษณะบันไดเวียน (Spiral) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) (ประวัติ เอรารวรรณ์. 2545 : 3 ; อ้างอิงจาก Ebbutt. 1983 ; Kemmis and McTaggart. 1988)

สำหรับในประเทศไทยนั้น แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการแพร่หลายมากพอสมควรในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการศึกษา แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการมีอิทธิพลมาก คือ แนวคิดจากมหาวิทยาลัย Deakin โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการแปลหนังสือชื่อ The Action Research Planner ของ Kemmis and McTaggart เป็นภาษาไทยชื่อ

“นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ” เมื่อปี 2538 และประกาศใช้เป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ สำหรับครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ และมโนทัศน์พื้นฐานที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการสรุปได้ 7 ประการ คือ

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการเชื่อมโยง 2 เรื่องเข้าด้วยกันคือ แนวคิด (Ideal) ซึ่งเป็นทฤษฎี (Theory) ที่อยู่บนหอคอยงาช้าง (Ivory Tower) ไปสู่การปฏิบัติได้จริง (Practical) ซึ่งอยู่ล่าง ๆ ระดับรากหญ้า (Grass Root)
2. ผู้ปฏิบัติงานคือนักวิจัย (Practitioners as a Researcher) ซึ่งอยู่ในองค์กรหรือชุมชนที่กำลังเผชิญสภาพการณ์การปฏิบัติงานที่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัยที่คลุมเครือไม่กระจ่าง
3. เป้าหมายคือ 1) เพื่อแก้ปัญหา (to Solve Problem) และ 2) เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพ (to Improve Professional)
4. หัวใจสำคัญที่แฝงอยู่ในกระบวนการ (Process) ของการวิจัยปฏิบัติการคือ การมีส่วนร่วม (Participation) และความร่วมมือกัน (Collaboration) เพื่อนำไปสู่ความเกี่ยวพันกัน (involvement) ของผู้เกี่ยวข้อง (Participants) ในองค์กรหรือชุมชนที่ดำเนินการวิจัย
5. การมีส่วนร่วม (Participation) ในการวิจัยปฏิบัติการคือ การร่วมกันตระหนักในปัญหา (Awareness) วางแผน (Plan) ตัดสินใจ (Decision Making) ลงมือปฏิบัติ (Practice) ส่องสะท้อนตัวเอง (Reflection) และรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging)
6. เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าแบบวิวัฒน์ (Evolving) ที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นลำดับจากจุดเล็ก ๆ (Small Scale) ของคนกลุ่มหนึ่งในประเด็นปัญหาที่ไม่ใหญ่โตซับซ้อนเกินไป จุดเด่นข้อหนึ่งของการวิจัยปฏิบัติการคือ ผู้ปฏิบัติงานในฐานะนักวิจัยเมื่อได้ทำวิจัยแล้ว ผลวิจัยจะตอบสนองความต้องการของตนเองทำให้อยากศึกษาค้นคว้าและปรับปรุงพัฒนางานต่อไป (Self-reflective Inquiry)

4.3 ประเภทของการวิจัยปฏิบัติการ

McKernan (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 5 ; อ้างอิงมาจาก McKernan. 1996) ได้แบ่งการวิจัยปฏิบัติการออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิธีวิทยาศาสตร์ (Scientific Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่อาศัยกระบวนการวิทยาศาสตร์เป็นวิธีวิจัยหรือวิธีแก้ปัญหา ยกตัวอย่างเช่น

รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Kurt Lewin ที่มี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การค้นหาความจริง (Fact Finding) การดำเนินการ (Execution) และการวิเคราะห์ผล (Analysis)

รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Taba – Noel Hilda Taba ซึ่งเป็นนักทฤษฎีหลักสูตร ได้ประยุกต์วิธีการของ Dewey ที่มี 5 ขั้นตอน มาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรโดยแยกได้เป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) ระบุปัญหา 2) วิเคราะห์ปัญหา 3) กำหนดแนวคิดหรือสมมุติฐาน 4) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 5) ปฏิบัติหรือดำเนินการ 6) ประเมินผลการปฏิบัติ

รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Lippitt – Radke ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. เริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความต้องการที่จะค้นหาความรู้ความจริง
  2. ร่วมกันกำหนดว่า “อะไรคือสิ่งที่กลุ่มอยากรู้”
  3. สร้างเครื่องมือวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมา
  4. กำหนดกลุ่มเป้าหมายและทดลองใช้เครื่องมือ
  5. รวบรวมข้อมูลโดยมีการร่วมกันกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด
  6. รวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติที่เปลี่ยนไปของผู้เกี่ยวข้อง เช่นตั้งคำถามว่า “มองสิ่งต่าง ๆ แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่เมื่อรู้ความจริง”
  7. ร่วมมือกันค้นหาความจริงและนำเสนอความจริงซึ่งอาจต้องใช้เทคนิควิจัยเฉพาะ และควรแบ่งงานกันอย่างเสมอภาคในบางครั้งข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหรือการรับรู้ทางสังคมของกลุ่มหรือคนใดคนหนึ่ง ซึ่งต้องช่วยกันสำรวจให้พบ เสนอข้อค้นพบให้กลุ่มอื่นรู้ โดยการสนทนาหรือเขียนเป็นรายงาน
2. การวิจัยปฏิบัติการ (Practical – deliberative Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งรูปแบบนี้จะเน้นที่การให้เกิดการวิจัยขึ้นจากค่านิยมในการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ร่วมโครงการและบทบาทของผู้วิจัย คือ การกระตุ้นและช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเข้าใจและทำการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เช่น

รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ John Elliott จะเน้นวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานส่งสะท้อนการพัฒนาตนเอง ในมุมมองของ John Elliott เขาเชื่อว่าการวิจัยปฏิบัติการจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานการณ์ทางสังคม

รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ David Ebbutt ซึ่งเสนอว่าแนวทางที่ดีที่สุดในการคิดเชิงกระบวนการคือ ลำดับขั้นตอนตามวงจรแห่งความสำเร็จ ไม่ใช่การดำเนินการแบบเกลียว

3. การวิจัยปฏิบัติการเชิงอิสระ(Emancipatory Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการขององค์กร โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและปรับปรุงการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มผู้วิจัยมีอิสระในการเผชิญหน้ากับปัญหาและร่วมมือกันแสวงหาวิธีการที่ดีที่จะแก้ไข แล้วต้องสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ เช่น รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin หรือการวิจัยปฏิบัติการตามรูปแบบของ Kemmis และคณะ ซึ่งมีความคิดว่า กระบวนการวิจัยปฏิบัติการมีลักษณะเป็นเกลียว (Spiral) ประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผลและการสะท้อนผล

4.4 คุณลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ

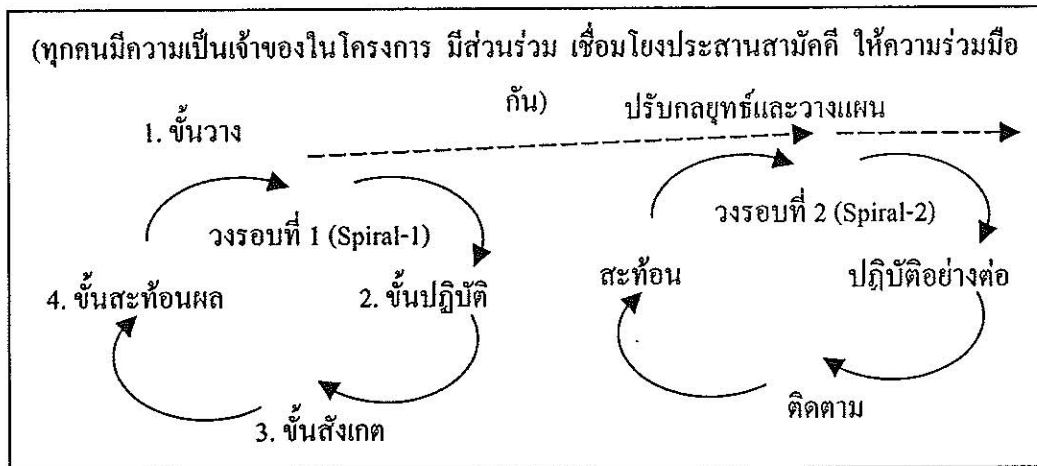
Kurt Lewin, 1946 (ศิริ ถิ่นาสนา 2549 ; อ้างอิงมาจาก Stephen Kemmis and Robin Mc Taggart ได้อธิบายลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการไว้ 4 ประการ คือ

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ(Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนนโยบายการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติ(Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติ เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์(Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อการปรับแผนปฏิบัติการ

4. ในวงจรการปฏิบัติการ(Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart คือ การวางแผน(Planning) การปฏิบัติ(Action) การสังเกต(Observing) และสะท้อนผลการปฏิบัติการ(Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงผลเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจร Re-planning ต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นที่พอใจและได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป ดังรูปแบบต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงขั้นตอนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (The Main Features of Action Research)

ที่มา : (ดัดแปลงมาจาก ส.วาสนา ประมวลพฤษ. 2538 : 37)

4.5 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการหรือขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการที่สำคัญและมีผู้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาอย่างแพร่หลาย มีอยู่ 5 กระบวนการ คือ กระบวนการของ Kurt Lewin, John Elliott, มหาวิทยาลัย Deakin, David Ebbutt และ James McKernan อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการวิจัย ปฏิบัติการจะมีหลายรูปแบบแต่หลักการหรือมโนทัศน์สำคัญหรือวิธีการก็ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกัน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกระบวนการวิจัยที่ Stephen Kemmis และคณะ ได้นำแนวคิดของ Lewin มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตรเลียจนได้รับการยอมรับและเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ซึ่งในแนวคิดของ Kemmis และคณะนั้น การวิจัยปฏิบัติการ คือการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะจะกระทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการทำเพียงคนเดียวถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ จะทำลายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้น ในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการจึงต้อง กำหนดจุดสนใจร่วมกัน(Thematic concern)เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและสอนให้มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง เป็นต้น เมื่อได้จุดสนใจร่วมแล้วก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร คือ

1. การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่ปัญหา ซึ่งเป็นกรปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างและแนวทางการวางแผนต้องมีความยืดหยุ่นและต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้

2. การปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นกรดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่างละเอียด รอบคอบ และมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

3. การสังเกตผลการปฏิบัติ เป็นการบันทึกข้อมูล หลักฐาน หรือร่องรอยต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติ โดยอาจใช้วิธีการวัดแบบต่างๆ เข้ามาช่วย ซึ่งสารสนเทศจากการสังเกตนี้จะนำไปสู่การสะท้อนและปรับปรุงการปฏิบัติอย่างเข้าใจ และถูกทิศทาง

4. การสะท้อนผลการปฏิบัติ เป็นกระบวนการทบทวนการปฏิบัติจากบันทึกที่ได้จากการสังเกตว่าได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานการวางแผนในวงรอบต่อไป

สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ประกอบด้วยจุดสำคัญทั้ง 4 จุดดังที่กล่าวมาคือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหวลักษณะ“เกลียวสว่าน” ไปทั้ง 4 จุด ไม่อยู่นิ่ง และไม่จบลงด้วยตัวเอง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ธีระราช พงษ์ Herrera (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนปอแดงวิทยา อำเภอวางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นพบว่า ก่อนการพัฒนา นักเรียนในโรงเรียนยังขาดวินัยในตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการรักษาความสะอาด นักเรียนขาดการมีวินัยในการรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า เล็บมือ เล็บเท้า และทิ้งขยะไม่ถูกที่ ไม่ทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การประชุมผู้ปกครอง การปฏิบัติงานสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการนิเทศการดำเนินงาน ทั้ง 2 วงรอบ ผลปรากฏว่า ด้านการแต่งกายนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน สะอาดเรียบร้อย สอดคล้องกันแต่ละวัน ผลจากการพัฒนาซึ่งเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของ

ครู นักเรียน โดยใช้กิจกรรมการประกวดการแต่งกายประจำวันและครูอบรมหน้าเสาธงทุกวัน รวมทั้งขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนแต่งกายสะอาดและถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และรู้จักรักษาความสะอาดของห้องเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นผู้มีวินัยในตนเองด้านการรักษาความสะอาดและทำให้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาดได้ทุกคน

โดยสรุป การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โดยได้ใช้การพัฒนาเป็น 2 วงรอบนั้น ทำให้นักเรียนมีวินัยได้ผลเป็นที่น่าพอใจยิ่ง แต่ควรใช้กลยุทธ์อื่นเข้ามาเสริมด้วย เช่น การสะสมความดี วันนี้คุณทำดีหรือยังและควรมีการพัฒนาวินัยด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตรงต่อเวลา ความสำนึกดี สังคมดี ทั้งนี้ควรเป็นไปในลักษณะการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเป็นแบบกัลยาณมิตร

งานง เต้าชัยภูมิ (2547 : 127-128) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างควมมีวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองฉิม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ การศึกษาพบว่า การดำเนินงานและปัญหาเรื่องวินัยของนักเรียนที่ศึกษาตามกรอบการศึกษาค้นคว้า นุคถาวรของโรงเรียนมีลักษณะขาดวินัย ไม่มีความตระหนักในปัญหาวินัยนักเรียน ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนด้านควมมีระเบียบวินัยอย่างเต็มความสามารถ ขาดควมคิดสร้างสรรค์ นักเรียนอยู่ในสภาพขาดระเบียบวินัยอย่างยิ่ง เช่น ไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด อุปกรณ์การเรียน วัสดุครุภัณฑ์ ห้องเรียน อาคารเรียน บริเวณโรงเรียน ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่สะอาด การแสดงออกของนักเรียนด้านควมประพฤติไม่เหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพโดยรวมของนักเรียน ผู้ศึกษาค้นคว้าและคณะผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จะต้องสร้างความตระหนักให้กับตนเองและนักเรียน โดยการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาดูงาน กำหนดแนวทางพัฒนาวินัยด้านควมรับผิดชอบ ควมประพฤติ และการแต่งกายของนักเรียน ที่กำหนดอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การที่จะพัฒนาวินัยนักเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น โรงเรียนจะต้องเห็นควมสำคัญและมีแผนนโยบายที่ชัดเจน นุคถาวรจะต้องมีความตระหนักในปัญหา ทำตนให้เป็นแบบอย่าง จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาวินัยนักเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้เกิดควมเคยชินจนกลายเป็นวินัยในตนเอง โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดลอมที่ดี และกระบวนกรเรียนรู้อื่นๆ

ให้เอื้อต่อการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แนวทางจากผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานด้านอื่นๆ และการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนในสถานศึกษาอื่นๆ ได้

จรรยา กุลสุทธิชัย (2547 : 132-135) ได้ศึกษาการดำเนินงานเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบ้านสำโรง(ภิญโญอนุสรณ์) อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันพบว่า โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับวินัยในตนเองของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการแต่งกาย ปัญหาด้านความรับผิดชอบ ปัญหาด้านควมมีสัมมาคารวะและปัญหาบุคลิกภาพ และได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อเสริมสร้างพัฒนาควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์ 4 วิธี คือ การอบรมประจำวันและวันสุดสัปดาห์ การอบรมเสริมสร้างควมเข้มแข็ง การนิเทศ และการคัดเลือกนักเรียนตัวอย่างและการประกวดนักเรียนที่มีวินัยดีเด่นเพื่อรับทุนการศึกษาของโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2546 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 116 คน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือ ด้านการแต่งกายถูกต้องระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบของโรงเรียน และการสวมใส่รองเท้านักเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อสุขอนามัยตนเองสะอาดขึ้น และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดีขึ้น ด้านควมมีสัมมาคารวะนักเรียนทำความเคารพโดยการไหว้ บิคา มารดา ก่อนไปโรงเรียนและกลับจากโรงเรียน การไหว้ทำความเคารพครูอย่างสุภาพอ่อนน้อม ด้านบุคลิกภาพนักเรียนแต่งกายสะอาด มีมารยาทในการนั่งและเดินที่สุภาพเรียบร้อย ผลการศึกษาค้นคว้าชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการเสริมสร้างพัฒนาควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบ้านสำโรง (ภิญโญอนุสรณ์) อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้กลยุทธ์ การอบรม การนิเทศ การคัดเลือกนักเรียนตัวอย่างและการประกวดคัดเลือกนักเรียนที่มีวินัยในตนเองดีเด่น ช่วยให้การพัฒนาในกรอบของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เพราะนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้การส่งเสริมพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนกว้างไว้ซึ่งควมยั่งยืนตลอดไป จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน และคณะครูทุกคนดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

ทรงวุฒิ ขวาไทย (2547 : 118-121) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนสะพานเจริญวิทยา อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สภาพปัญหาที่พบ คือ นักเรียนไม่ตรงต่อเวลาในการมาโรงเรียน ไม่เข้าเรียน และการแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียนเกิน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เมื่อดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ วิชาการ ความดี คนดีศรี ล.จ. อาจารย์พ่อ - อาจารย์แม่ดูแลลูก การควบคุมวินัยโดยใช้ระเบียบการ

เข้าค่ายอบรมจริยธรรม พบว่า การตรงต่อเวลาในการมาโรงเรียนก่อนการพัฒนา จากนักเรียน
กลุ่มเป้าหมาย 120 คน คิดเป็นร้อยละ 96 พอสรุปได้ว่า การพัฒนาวินัยนักเรียนด้านการตรง
ต่อเวลาในการมาโรงเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ความรับผิดชอบในการเข้าเรียน นักเรียนกลุ่ม
เป้าหมายที่ไม่เข้าเรียนทั้งหมด 120 คน ภายหลังจากการพัฒนาในวงรอบที่ 1 จากการสำรวจ
การเข้าเรียน พบว่า มีนักเรียนไม่เข้าเรียน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และภายหลังจากพัฒนา
ในวงรอบที่ 2 พบว่า มีนักเรียนไม่เข้าเรียนเพียง 5 คนเท่านั้น สรุปได้ว่าการใช้กลยุทธ์ทั้ง 4
กลยุทธ์พัฒนาวินัยในการเข้าเรียนเหมาะสมได้รับความร่วมมือด้วยดีทุกฝ่ายเป็นที่น่าพอใจการ
แต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 120 คน ก่อนการพัฒนา แต่งกาย
ผิดระเบียบ ภายหลังจากพัฒนาวงรอบที่ 1 พบว่า นักเรียนที่แต่งกายผิดระเบียบ 10 คน
คิดเป็นร้อยละ 91.6 และภายหลังจากพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า นักเรียนแต่งกายผิดระเบียบ
ของโรงเรียนอยู่ 2 คน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาวินัยด้านการแต่งกายตามระเบียบได้ผลดี
อย่างน่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตามยังพบว่านักเรียนส่วนน้อยแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน
ซึ่งมีสาเหตุมาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีฐานะยากจน มีชุดนักเรียนเพียง
ชุดเดียว หากชำรุดหรือซักแล้วไม่แห้ง ก็จะทำให้แต่งกายผิดระเบียบในวันถัดไปและนักเรียน
มาโรงเรียนไม่ทันเวลาเพราะจำเป็นต้องช่วยงานบ้านอยู่ การคมนาคมไม่สะดวก และมีรถ
โดยสารช่วงเช้าเพียงเที่ยวเดียวประจำหมู่บ้าน ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ทำการศึกษาและหาทาง
ช่วยเหลือต่อไป

เพชร ยอดบุญนอก (2547 : 145 - 151) ได้ศึกษาการเสริมสร้างพฤติกรรมการณ์
วินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังม่วง อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา
ปรากฏดังนี้ เนื่องจากโรงเรียนวังม่วงประสบปัญหา นักเรียนส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัยด้าน
ต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าแถวไม่เป็นระเบียบ ไม่รู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องใช้
ที่จำเป็น ทั้งขยะไม่เป็นที่ กิริยามารยาทไม่เหมาะสม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสกปรกมอมแมม
ตลอดจนแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียน จึงได้ดำเนินการเสริมสร้างมีวินัยนัก
เรียนในวงรอบที่ 1 กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการ โดยใช้กิจกรรม 4 กิจกรรม คือ กิจ
กรรมการเรียนการสอนบูรณาการ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและกิจ
กรรมการร้องเพลง ผลปรากฏว่ากลุ่มนักเรียนเป้าหมายสามารถพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้มีวินัย
ด้านการเข้าแถว ด้านความสะอาด ด้านกิริยามารยาทและด้านการแต่งกาย โดยในวงรอบที่ 1
ยังพบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้มีวินัยในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ พบ
ว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากนักเรียนบางคนขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน

จัดขึ้น คณะครูขาดการดูแลและการแนะนำนักเรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดจนขาดการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาที่พบดังกล่าวในวงรอบที่ 2 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงดำเนินการเสริมสร้างพฤติกรรมกรรมวิธีวินัยของนักเรียน โดยนำกิจกรรมเสริมสร้างมีวินัย 4 กิจกรรมมาพัฒนาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมให้มากขึ้นและทำการเสริมแรงโดยการมอบรางวัลและเกียรติบัตรต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนที่มีวินัยดีเด่นในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญในการประพฤติตนเป็นผู้มีวินัยในด้านต่าง ๆ ผลปรากฏว่านักเรียนทุกคนสามารถปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย ซึ่งโดยสรุปกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมที่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าใช้ในการเสริมสร้างการมีวินัยของนักเรียนมีความเหมาะสมที่จะใช้การเสริมสร้างพฤติกรรมกรรมวิธีวินัยของนักเรียนทั้ง 4 ด้าน แต่ทั้งนี้อาจต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง อีกทั้งต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ชาลยุทธ ไสยาศรี (2547 : 75 – 78) ได้ศึกษาการพัฒนาจัดกิจกรรมการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนเมืองเหนือวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. สภาพปัญหาวินัยของนักเรียนก่อนการพัฒนาพบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแต่งกายผิดระเบียบวินัยคิดเป็นร้อยละ 39.87 ซึ่งประกอบด้วยการปล่อยเสื้อลอยชายสวมรองเท้าโดยไม่ใส่ถุงเท้า ไว้ผมยาว กางเกงสั้นเกินไป เขียนลวดลายหรือข้อความที่ไม่เหมาะสมลงบนชุดนักเรียน สวมใส่เครื่องประดับ ไว้เล็บยาว นอกจากนั้นยังขาดวินัยด้านการตรงต่อเวลาโดยมีนักเรียนมาโรงเรียนสายเป็นประจำทุกวันคิดเป็นร้อยละ 13.24 ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาอย่างมาก

2. การพัฒนาดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับครู โดยการศึกษาเอกสาร ระเบียบและข้อปฏิบัติของนักเรียน การประชุมระดมสมองทำความเข้าใจกับคณะครูใน โรงเรียนและนักเรียนที่มีปัญหาวินัยด้านการแต่งกายและวินัยด้านการตรงต่อเวลาและจัดโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีวินัยด้านการแต่งกายและวินัยด้านการตรงต่อเวลาดีขึ้น

3. ผลการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนพบว่า

3.1 วินัยด้านการแต่งกาย นักเรียนได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียน ทำให้นักเรียนที่พฤติกรรมขาดวินัยด้านการแต่งกายลด

จำนวนลงมาก เหลือเพียงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.69 ทั้งนี้เพราะฐานะทางบ้านยากจน ไม่มีเงินซื้อรองเท้านักเรียน

3.2 วินัยในด้านการตรงต่อเวลา นักเรียนได้รับความรู้และเห็นความสำคัญของการตรงต่อเวลา ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมขาดวินัยด้านการตรงต่อเวลา มาโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนช้า เข้าร่วมกิจกรรมไม่ตรงเวลา ส่งงานช้า มีจำนวนลดลงเหลือเพียง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ซึ่งเป็นที่น่าพอใจในกลุ่มผู้ร่วมศึกษา

สุรจิตร ชันชวิชัย (2547 : 110 - 111) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง โรงเรียนไชยวานวิทยาคม อำเภอไชยวาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง โรงเรียนไชยวานวิทยาคมก่อนดำเนินการพัฒนานั้นพบว่า ครูผู้ปฏิบัติงานนั้นขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง แผนงานโครงการกิจกรรมที่จัดขึ้นขาดความชัดเจนไม่ต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนขาดวินัยในตนเองหลายด้าน ด้านที่พบปัญหาและมีความต้องการในระดับมากที่สุด ด้านการรักษาความสะอาด ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการแต่งกาย กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตัวเอง โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาคือการประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงานและการนิเทศภายใน จากได้ดำเนินการพัฒนาทั้ง 3 กลยุทธ์ในวงรอบที่ 1 ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจ สามารถเขียนแผน/โครงการ / กิจกรรมรวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน นักเรียนมีวินัยด้านการรักษาความสะอาดดีขึ้น โรงเรียนสะอาดน่าอยู่ นักเรียนรักโรงเรียน ด้านการตรงต่อเวลา นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา การปฏิบัติงานพื้นที่ที่รับผิดชอบการประกอบพิธีหน้าเสาธงมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านการแต่งกายพบว่า นักเรียนยังแต่งกายไม่ถูกระเบียบของโรงเรียนอยู่ค่อนข้างมาก ดังนั้นกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ภายในและจัดกิจกรรมตามวงรอบที่ 1 เพิ่มระยะเวลาในการนิเทศติดตาม โดยใช้หลักกัลยาณมิตรนิเทศ มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนแกนนำเพื่อประสานความร่วมมือ

พูน จงกลรัตน์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาดในโรงเรียนบ้านบ่อโนนมะคำวิทยาคาร อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียนบ้านบ่อโนนมะคำวิทยาคาร อำเภอกมลาไสย

จังหวัดกาฬสินธุ์ บุคลากรปล่อยปละละเลย ไม่กำกับติดตามการทำงานของนักเรียน ขาดเอกสารในการกำกับดูแล จึงทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ขาดวินัยด้านความสะอาด จำนวน 59 คน ทั้งนี้เพราะบุคลากรละเลยต่อการแก้ไขปัญหา ไม่มีวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม คณะครูไม่กระตือรือร้นไม่กำกับติดตามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังนั้น ในวงรอบที่ 1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ใช้กลยุทธ์การประชุมแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control หรือ A-I-C) ซึ่งที่ประชุมได้เลือกกิจกรรมกลุ่มสีพัฒนาและกิจกรรมการประกวดนักเรียนแต่งกายสะอาด สุขภาพดี และการนิเทศ

ผลการพัฒนาพบว่า บุคลากรไม่ละเลยต่อการแก้ไขปัญหาการขาดวินัยด้านความสะอาด มีวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม คณะครูมีความกระตือรือร้น มีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ผลปรากฏว่านักเรียนที่แยกขาดวินัยด้านความสะอาด ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 53 คน ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนานักเรียนจำนวน 6 คน ในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์นิเทศ ใช้กิจกรรมกลุ่มสีพัฒนาและกิจกรรมการประกวดนักเรียนแต่งกายสะอาด สุขภาพดีอีกครั้ง พบว่านักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 6 คน ครูทุกคนมีความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนดีขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาวินัยนักเรียน นำแนวปฏิบัติไปใช้ในห้องเรียน มีการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้สอดคล้องกันมากขึ้น นักเรียนแต่งกายสะอาด มีความรับผิดชอบต่อบริเวณที่มอบหมายอย่างเป็นระบบห้องเรียนอาคารเรียนบริเวณโรงเรียนสะอาดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจะต้องดำเนินการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านความสะอาดอย่างต่อเนื่องต่อไปอีก เพื่อให้เกิดเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดีของนักเรียนทุกคนในที่สุด

โดยสรุป การพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโดยใช้กลยุทธ์ การประชุมแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control หรือ A-I-C) และการนิเทศ ทำให้ครูทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาโรงเรียนได้แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างให้เกิดการพัฒนา ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมวินัยด้านความสะอาดดีขึ้น

ศุชาดา กุลโชติ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียนเหล่างามวิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาวินัยนักเรียนด้านความสะอาด โดยใช้กลยุทธ์ 5 ส. ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ส.ประจำวัน การทำความสะอาดใหญ่ พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาด

ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน นักเรียนมีความรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่ได้รับ จากการเยี่ยมห้องเรียน พบว่านักเรียนสามารถปฏิบัติตามระเบียบวินัยโรงเรียนด้านความสะอาดได้มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดห้องเรียน ความสะอาดบริเวณโรงเรียนในระดับดี นักเรียนเกิดการพัฒनावินัยด้านความสะอาด ทำให้ห้องเรียนสะอาด บริเวณโรงเรียนทั่วไปสะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ การพัฒनावินัยนักเรียนที่ยั่งยืนถาวรควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องและพัฒนาหลายวงรอบ และใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมมีการยึดหยุ่นในการพัฒनावินัยนักเรียนด้วย จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

โดยสรุป การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดโรงเรียนเหล่างามวิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สถานศึกษาในการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ไม่มีวินัยด้านความสะอาด ได้ส่งผลให้โรงเรียนสะอาด นักเรียนมีความรับผิดชอบและสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาวินัยนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

ไพโรจน์ จันทร์ขอนแก่น (2547 : 62 – 65) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาวินัยในตนเองของนักเรียนคือนักเรียนขาดวินัยด้านการรักษาความสะอาดการแต่งกาย ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน คือใช้เสื้อผ้า ถุงเท้า รองเท้า สิ่งของเครื่องใช้ไม่สะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน ไม่ทำความสะอาดห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม บริเวณโรงเรียน อาคาร วัสดุประกอบการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 30 คน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม “รณรงค์การแต่งกายสะอาดถูกระเบียบ” และกิจกรรม “ทำความสะอาดทุกตารางนิ้ว” ผลการพัฒนาพบว่า จำนวนนักเรียนที่ขาดวินัยด้านความสะอาดลดลง บริเวณโรงเรียนสะอาดสวยงามขึ้น แต่มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือ นักเรียนส่วนหนึ่งยังมาโรงเรียนสาย หลบหนีการทำเวรรักษาความสะอาด กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงประชุมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดำเนินโดยใช้กิจกรรม “คนดีศรีวังหลวง” และกิจกรรม “ประกวดความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน” เป็นกลยุทธ์พัฒนาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแต่งกายสะอาดถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ได้รับการยกย่องชมเชยเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียน สำหรับความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกันทำความสะอาด

มีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการทำงานมากขึ้น ในภาพรวมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีวินัยในการทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนด้วยตนเองมากขึ้น โดยสรุปผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า การดำเนินงานพัฒนาวินัยนักเรียน ตามกรอบการศึกษาค้นคว้าทั้ง 2 ด้าน โดยใช้กิจกรรมพัฒนาทั้ง 4 กิจกรรม สามารถบรรลุตามกรอบการศึกษาค้นคว้าทั้ง 2 ด้าน และมีข้อเสนอแนะคือ ควรนำกลยุทธ์หรือกิจกรรมที่หลากหลายนำมาพัฒนาวินัยของนักเรียนและให้เวลาเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม มีการกำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอในวิธีปฏิบัติได้ครบถ้วนทุกคน

ไทยรัฐ บุญญา (2547 : 96-97) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนบ้านเวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ ก่อนการพัฒนานักเรียนแต่งกายไม่สะอาดเรียบร้อยและไม่ถูกต้องตามวันที่กำหนดไว้ ด้านการเข้าคิวรอรับสิ่งของหรืออาหารกลางวันยังไม่มีคิว ขาดการเคารพสิทธิของผู้อื่น แกร่งแย่งกัน ส่วนด้านการดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน มีนักเรียนมักง่ายทิ้งขยะตามอำเภอใจ บริเวณทั่วไปของโรงเรียนสกปรก เด็กนักเรียนขาดวินัยในตนเอง หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การปฏิบัติกิจกรรม ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ผลปรากฏว่า ด้านการแต่งกายนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านเวงวิทยาแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน สะอาดเรียบร้อย น่าดู สอดคล้องกับแต่ละวัน ผลจากการพัฒนาซึ่งเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน โดยใช้กิจกรรมประกวดการแต่งกายประจำวันและครูอบรมหน้าเสาธง ทุกวัน รวมทั้งขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนแต่งกายสะอาดและถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ด้านการเข้าคิวรอรับสิ่งของ ทำให้นักเรียนรู้จักเข้าคิว รู้จักลำดับก่อนหลังมีวินัยในตนเอง โดยที่ครูไม่ต้องควบคุม ด้านการดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียนในปัจจุบัน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้นักเรียนมีวินัยในตนเองมีความรับผิดชอบ รู้จักรักษาความสะอาดของห้องเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

อเนก แต้สูงเนิน (2547 : 98) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัยด้านความสะอาด และด้านความประหยัดของนักเรียน โรงเรียนตลาดไทรพิทยาคม อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้านความประหยัด ในวันที่ 6 มิถุนายน 2546 มีสิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ผลการสำรวจคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด 3 ด้าน

ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาดและความประหยัดของนักเรียนคณะผู้บริหาร และครูซึ่งมีความตระหนักถึงปัญหาที่โรงเรียนต้องรีบดำเนินการแก้ไข จึงเห็นชอบให้มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านความประหยัด ความมีวินัย และความสะอาด

2. การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย ความประหยัด และความสะอาด ได้แก่ การจัดประชุมระดมความคิดเห็น จัดอบรม การศึกษาดูงานใน โรงเรียนต้นแบบ จัดให้มีกลุ่มพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรม การประชุมหัวหน้ากลุ่มเพื่อนำเสนอผลงาน เผยแพร่ แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ที่ประสบความสำเร็จ และประเมินผลการดำเนินงาน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสรุปถึงความสำเร็จและสภาพปัญหาต่าง ๆ

3. ผลการพัฒนา นักเรียนมีพัฒนาการด้านความมีวินัย ด้านความสะอาด และด้าน ความประหยัดสูงขึ้น โดยมีความรับผิดชอบต่อนตนเองในการดำเนินการทางมาเรียนอย่างตรงต่อ เวลา การรักษาความสะอาดและการประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า นักเรียนมีการ ปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความประหยัด ด้านความมีวินัย และด้านความสะอาด ตามลำดับ

อุดม วงศ์จอม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การดำเนินงานเพื่อเสริม สร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผล การศึกษาค้นคว้าพบว่า จากการดำเนินงานเพิ่มเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ ด้วยกลยุทธ์การฝึกอบรม กิจกรรมสัญญาใจและกิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยมือเรา ส่งผลให้นัก เรียนมีการเปลี่ยนแปลงในวินัยด้านความรับผิดชอบจากเดิมที่แต่งกายไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง ตามระเบียบของโรงเรียน เช่น นักเรียนปล่อยเสื้อลอยชาย สวมรองเท้าโดยไม่ใส่ ถุงเท้า ผอมขาว ไม่คาดเข็มขัด ไม่ปักชื่อ และอักษรย่อของโรงเรียน เป็นต้น ส่วนนักเรียน หลงใหลชอบใส่รองเท้าแตะมาโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่ขาดวินัยด้านการรักษาความ สะอาดของห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน โต๊ะเก้าอี้มีเศษกระดาษเต็มลิ้นชักโต๊ะ รวมไปถึงการ ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เสียบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ ทำลายทรัพย์สินของทางโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมาก ซึ่งจากการสำรวจพบ ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่ทำผิดวินัยในด้านดังกล่าวมากที่สุด

และเมื่อมีพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้น ผลการพัฒนาการด้านการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ ปรากฏดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง พบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านฝ้าย มีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น ทั้งในด้านการเรียนและการแต่งกาย โดยจะเห็นได้จากเวลาที่ครูมอบหมายงานหรือการบ้านให้ทำ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายก็จะทำให้เสร็จและทันเวลา เวลาเรียนก็ตั้งใจเรียน ควบคุมตนเอง ให้ความร่วมมือในชั้นเรียน ไม่หนีเรียน แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ไม่หยอกล้อกันเหมือนแต่ก่อน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาขึ้นตามวัยในแต่ละระดับ จนเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า

2. ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผลการพัฒนาปรากฏว่า ด้านการรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียน นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองมากขึ้นให้ความสำคัญและช่วยกันทำความสะอาดตามเขตที่ได้รับมอบหมายอย่างมีความกระตือรือร้น ตอนเช้านักเรียนได้นำไม้กวาดมาจากบ้านและช่วยกันทำความสะอาด ช่วงกลางวันก็พยายามรักษาความสะอาดของห้องเรียน โดยไม่ทิ้งขยะในห้องเรียน ไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนตอนเย็นหลังเลิกเรียนก็มีการทำความสะอาดห้องเรียน โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้ดูแลและให้กำลังใจ

โดยสรุปการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเองโดยใช้กลยุทธ์การฝึกอบรม กิจกรรมสัญญาใจ และกิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยมือเรา ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนตระหนัก เกิดจิตสำนึกในการรักษาระเบียบวินัย และได้ร่วมปฏิบัติจริงตามกิจกรรมที่กำหนด จึงส่งผลให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังมีนักเรียนประมาณ ร้อยละ 3.12 ที่ยังชอบหนีเรียนไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งงานตามกำหนดอีกทั้งยังชอบหลีกเลี่ยงการทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน ซึ่งพฤติกรรมจะลดลงได้หากโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนโรงเรียนควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอตลอดไป

ณัฐพล มงคลแท้ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านท่าลาดขาว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า จากการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านท่าลาดขาว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ กิจกรรมการสอนสอดแทรกความมีระเบียบวินัยในวิชาต่าง ๆ ทำให้นัก

เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับการมีระเบียบวินัยกับนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ครูได้พบนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบเพื่ออบรมและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีกิริยามารยาท พูดยามีสัมมาคารวะ รู้จักแสดงความสามารถและการไหว้ได้ถูกต้อง กิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการศึกษาเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อฝึกให้นักเรียนมีการประหยัดและออม ทำให้มีเงินออมไว้ใช้ในอนาคต กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมในรูปคณะกรรมการที่เน้นกระบวนการกลุ่มและนักเรียน มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่ดีในด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียนมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

โดยสรุป การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านท่าลาดขาว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 2 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมตามกลยุทธ์ 4 ด้าน คือด้านการสอดแทรกความมีระเบียบวินัยในรายวิชาต่าง ๆ และในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมอื่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และกิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการศึกษา ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบดีขึ้นแต่ยังมีจุดอ่อนคือนักเรียนยังขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาความสะอาด เวลาที่ครูไม่อยู่นักเรียนบางส่วนยังแสดงพฤติกรรมไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด จึงควรดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและหากิจกรรมมากระตุ้นและเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกที่ดีและปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบจนคิดเป็นนิสัยต่อไป

พรศิริ เรืองโรจน์(2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวินัยของนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น ทั้งด้านการเรียนและการแต่งกาย การรักษาความสะอาดร่างกาย จะเห็นได้จากเวลาที่ครูมอบหมายงานกลุ่มเป้าหมายจะทำเสร็จและส่งตามเวลา กลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาเป็นที่น่าพอใจ ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พบว่าด้านการรักษาความสะอาดนักเรียนพัฒนาตนเองมากขึ้นและช่วยกันรักษาความสะอาดที่ตนเองได้รับมอบหมาย มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีครู – อาจารย์ผู้ดูแลและให้กำลังใจ

สุวณีย์ ชันโมลี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อ ความซื่อสัตย์และความสามัคคีโดยการมีส่วนร่วม ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเอง และแบบประเมินผลการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมตรวจ

สอบคุณภาพของข้อมูล โดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า(Triangulation)หรือแบบหลายมิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า

1. สภาพปัญหาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูขาดการสอดแทรกส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและควมมีวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน นักเรียนขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความสามัคคี ระบบการกำกับติดตามแบบมีส่วนร่วมขาดประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนาควมมีวินัยในตนเองของนักเรียน พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความสามัคคีหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนทั้ง 40 คน ผลการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนพบว่า ด้านความซื่อสัตย์ เฉลี่ย 9.80 พฤติกรรมบ่งชี้ต่อคนและด้านความสามัคคีเฉลี่ย 10 พฤติกรรมบ่งชี้ต่อคน

3. ผลการพัฒนาควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ชุมชน และนักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทั้งในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอนคิโซ (Enciso, 2001 : 961) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครูและผู้บริหาร โดยศึกษาในโรงเรียนระดับกลางที่มีนักเรียนประมาณ 1,700 คน คณะครู 69 คน พฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนคือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมและการกล่าวหาว่าทำให้อีกเกิดอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้น จากการศึกษาเชิงเอกสารพบว่าความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระบุนปัญหาวินัยของครูจะต้องรับรู้ก่อนที่ดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับวินัยนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูและนักเรียนไม่มีความรู้สึว่าการปฏิบัติใด ๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพในการป้องกันหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่ผู้บริหารรู้สึกตัวครูเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนไปใช้ได้ อย่างประสบความสำเร็จซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดชั้นเรียนของครูและนักเรียน ด้านครูเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขปัญหาด้านวินัยของนักเรียน

วอส (Voss. 1993 : 1192-A) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล โดยวิธีการสนทนากับผู้บริหารการศึกษาของรัฐแคลิฟอร์เนียที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบและด้านความมีจริยธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และบันทึกเทป ผลการศึกษาพบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โครงสร้างวิธีดำเนินการและด้านการเมือง ระดับภาวะผู้นำและความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างสูง นอกจากนั้นการรับรู้และความสัมพันธ์ก็แตกต่างกันตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกระบวนการและบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน ผลกระทบของการตัดสินใจที่กระทำภายในระบบโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการยอมรับซึ่งเกิดจากชีวิตในสังคมที่ซับซ้อน ปัญหาการปฏิบัติทางจริยธรรมและความรับผิดชอบของผู้บริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับการท้าทายในช่วงวิกฤตของการศึกษาอเมริกัน มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตสรุปได้ว่า โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนและถูกขับเคลื่อนด้วยบทบาทภาวะผู้นำ ความหลากหลายและต่างวัฒนธรรมจะส่งผลต่อการตัดสินใจ

โฮลเดน (Holden. 2001 : Web Site) ได้ศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติตนของครูประถมศึกษาในเขตเมือง โดยการสำรวจ สัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ครูมีความหวังไข่มากเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ได้แก่ ความรุนแรง ความโกรธที่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ การขาดทักษะในการจัดการกับความขัดแย้ง การไม่เคารพและการขาดความรับผิดชอบ ครูทุกคนเห็นด้วยกับหลักสูตรคุณลักษณะศึกษาที่สอนเกี่ยวกับคุณภาพของคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความเคารพนับถือ ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจได้ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุด ครูส่วนใหญ่เชื่อว่าคุณลักษณะเหล่านี้สามารถลดพฤติกรรมความรุนแรงและสามารถช่วยนักเรียนให้จัดการกับความขัดแย้งได้ ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักสูตรนี้และเห็นว่าตนเองควรเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรมด้วย

เรย์มอน (Raymond. 2001 : Abstracts) ได้ศึกษาผลของการบรรจุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ลงในหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่แล้วและศึกษาผลที่มีต่อพฤติกรรมทางบวกด้านสังคม การเก็บข้อมูลได้มาจากคะแนนการสอบระหว่างภาคเรียน บันทึกการเข้าชั้นเรียน การส่งตัวไปรับการพิจารณาโทษทางวินัยและผลการประเมินคุณธรรมซึ่งเก็บรวบรวมจากวารสารทางวิชาการของครู บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย การสรุปผลงานของครู เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ กลุ่มนำร่องสอนด้วยการใช้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่บรรจุในหลักสูตรที่สอนอยู่แล้ว

ผลการศึกษาพบว่า มีผลทั้งทางบวกและทางลบที่ต้องนำมาพิจารณาเมื่อมีการบรรจุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ลงในหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว โดยจะมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนและระดับคุณธรรม การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การริเริ่มนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาสอนช่วยทำให้เกิดการฝ่าฝืนทางคุณธรรมของนักเรียนได้

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ พอสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพวินัยด้านความรับผิดชอบ ความสะอาดและการตรงต่อเวลาของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวินัย การประกันคุณภาพการศึกษา จิตวิทยา พัฒนาการ การแนะแนวการศึกษา ตลอดจนหลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart ซึ่งเน้นการทำงานเป็นทีมและส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ปกครอง ชุมชนและโรงเรียน เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน(Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างแท้จริง